ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ | ԹԻՒ 2,459 | Կ. ՊՈԼԻՍ 1904 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 15 — 28 | 19 ՇԱԲԱՆ, 1322 — 15 ԹԵՇՐԻՆԻ ԷՎ. 1320 | ՈՒՐԲԱԹ

بوزانتیون
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته، صاحب امتیاز ومدیر مسئولی
بوزانت کچیان
مطبعه واداره خانه‌سی باب عالی جاده‌سنده ۲۳-۲۵ نومرولی
دائره مخصوصه‌ده در

Բիւզանդիոն

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION.
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԳԻՏԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՀԱՍԱԿԸ

Հասարակութեան ամէն խաւերուն մէջ ալ պակաս չեն, գալիք սերունդներուն գեղեցկագիտապէս աճումին համար, առձեռն միջոցներ ունեցող մարդիկ, որոնք այս նիւթին վրայ տեսակ մը հպարտութեամբ կ'խօսին, ինչ որ ենթադրել կուտայ թէ գեղեցիկ սերունդ մ'ունենալը, ժողովուրդին բաղձանքներուն կ'համապատասխանէ, մինչդեռ հսկաներու ծնունդ տալ հաւանող ծնողքներ գտնելը քիչ շատ հազուադէպ է, և ասիկա ալ այս է։ Գիտական ուսումնասիրութիւնք, օր ըստ օրէ, հսկաներու մասին սովորաբար ընդունուած կարծիքներն հիմն կը խախտեն։ Նոյն Փրոյէ Բրեսէյի մէջ Տքթ. Հ. Մարթէնս, խնդրոյն ամենէն ուշագրաւ կէտերն է որ ի մէջ կ'բերէ իր յայտնութիւններով, որոնցմէ կ'երեւայ թէ հսկաները, ընդհանրապէս անգութ, անզօր, վեհերոտ ու տկարամիտ էակներ կ'ըլլան։ Ս. Գրոց մէջ կ'գտնենք մեծամարմին հսկայ մը, Գեթացի Գողիաթը, որ ունէր «վեց կանգուն և մէկ թիզ բարձրութիւն»։ Մաքսիմիանոս Ա.ի համար կ'ըսեն թէ անօրինակ ոյժով հսկայ մ'էր։ Ուիլեըմ Լըվըն՝ Անգլիոյ Կարլ Ա. թագաւորին դռնապանը՝ թէեւ յաղթանդամ, այլ տկար և անզօր էր. վերջապէս հսկան Դանիէլ՝ Կրոմուէլլի դռնապանը՝ այր մեծամարմին այլ անմիտ, քանզի յաճախ պէտք կ'ունենար որ ուրիշները գային և առաջնորդէին մինչև իր տունը։ Հարևանցի ակնարկ մը բաւական է, ի վեր հանելու համար հսկաներու մարմնոյն խոշոր անկանոնութիւններն որոց ուշադիր քննութիւնը կ'ապացուցանէ թէ յաղթանդամ մարդոց ֆիզիքական աճումն անոնց մարմնոյն ամէն կէտերուն վրայ միօրինակ և միաձև չի կատարուիր։ Այս մարդոց կազմուածքին մէջ, բնութեան կարգաւորութիւնն արհամարհող, և անոր չափերուն և համեմատութեանց դէմ անսաստող բան մը կը տեսնուի։ Ասոնց իրանը, գրեթէ սովորական մարդոց իրանին մեծութիւնն ունի, բայց վերին և մանաւանդ ստորին անդամներն անօրինակ աճումներ կ'ներկայացնեն, արդէն ուշագրութեան արժանի կէտն ալ այս է։ Թէ որ հսկաներու մարմինը, բնական համաչափութենէն չշեղելով, ամէն կէտի վրայ համեմատական աճում ցոյց տար, ամենուս գեղագոյն բաղձանքը պիտի ըլլար հսկաներ ըլլալ։ Գիտական այս յայտնութիւններէն ետքը, դժուար պիտի ըլլայ գտնել տիտաններու յօժարող մարդիկ, քանզի Բնութեան աղուոր կարգն ու կանոնաւորութիւնն է որ կ'խանգարուի, կ'աւրուի վերջապէս ասոնց մէջ։ Այս անկանոնութեան հանդէպ կ'բռնադատուի մարդ խորհրդածել, և ակամայ կ'հարցնէ ինքնիրեն թէ ե՞րբ և ո՞ր հասակէն կ'սկսին աճումի անկարգութիւնները։ Մարդուս մարմնոյն աճումին վրայ ներգործող ազդակները սովորաբար կեանքի տասնըերկրորդ տարիքէն ետքն է որ իրենց արդիւնքը ցոյց կուտան, հասակի յանկարծական և կարծես ոստմամբ աճումով։ Բայց այս երեւոյթը վրդովիչ հանգամանք մը չունենար ցորչափ մարմնոյ աճումի համաչափութեան կանոններէն չէ շեղած. հակառակ պարագային, տղուն մէջ հոգեկան յոյզերը ծայր կուտան, մելամաղձոտ գաղափարներ, յուսահատ կեանքի մութ խորհուրդներ կ'աճաբեկեն անոր միտքը, ընկերային կեանքը զզուելի կ'դառնայ, երեւակայութիւնը կ'ապականի, յիշողութիւնը կ'աննեղանայ և ուղեղի ազնիւ կարողութիւնք հետզհետէ կ'պակսին։ Հոգեկան դժնդակ այս կացութիւնը տղոց աճումի անհամաչափութեան արդիւնք է. հետեւաբար, ջանք, խորհուրդք և հոգածութիւնք տղոց այս տարիքին մէջ տեղի ունենալու են. այս առեղ է որ անոնց մօքի և մարմնի համաչափ մարզանքին պէտքը կատարելապէս անհրաժեշտ կ'դառնայ։ Հ. Մարթէնս ի վեր կ'հանէ Ֆրանսացի երիտասարդի մը պարագան, որ իր զինուորութեան շրջանն անցուց սովորական հասակով, բայց 27 տարեկանին 1 մէթր 99 ս. բարձրութիւն ունեցաւ և 30 տարու եղած միջոցին 2 մէթր 40 հասակ ունէր։ Այս երեւոյթը պարզ աչքով տեսանելի է և Բնութիւնն ասով ֆիզիքական աճումին համընթաց մտաւորական կրթութիւն կը պահանջէ տղոց համար։ Թէ որ Բնութեան այս տարրական պահանջքը կարելի չըլլայ լեցնել, պիտի ունենանք արդարեւ մօքով և դատողութեամբ աննախանձելի կացութեան դատապարտուած մարդիկներ որոնք սովորական անձերէ աւելի վատոյժ և վեհերոտ ըլլալով, իրենց առողջութիւնն յաճախ խանգարուելու հակամէտ է։ Նոյն Փրոյէ Բրեսէյի յօդուածագիր Տօքթորն իր կողմէն կ'աւելցնէ թէ 25 տարեկանին 2 մէթր 20 ս.մ. բարձրութիւն ունեցող անձ մը, 47 տարու եղած ատենը պիտի ունենայ 1 մէթր 87 հասակ։

Շիտակն այս կէտին վրայ գուշակութիւնք անօրինակ պիտի թուին, սակայն այս ըսուածներուն մէջ, ստոյգ կէտն այն է որ իրենց երիտասարդութեան մէջ սովորական մարդոցմէ աւելի վատոյժ անձերը չափազանց ըլլալէ ետքն ալ աղէկ մը ոյժէ, ճարէ կ'իյնան, հետեւաբար կանխահաս ծերութեան բեռը շատ կ'ծանրանայ անոնց ուսերուն վրայ, և ահա կը պարզեն ասոնք ծերութիւնն յատկանշող երեւոյթներ կանխաւէն, մարմիննին իր ծանրութիւնը պիտի կորսնցնէ, հասակնին ալ՝ իր բարձրութիւնը։ Այսպէս, երիտասարդութեան մէջ յաղթանդամ մարմնով հսկայք՝ ծերութեան մէջ ապահովապէս կ'ունենան այնպիսի հասակ մը որ իրենց նախկին հասակին քով թզուկի մը համեմատութիւնները կ'առնէ։ Այստեղ, մարդուս միտքն յանդուգն նմանութիւն մը կ'տեսնէ հսկաներու և թզուկներու հոգեկան կացութեան մէջ. վասն զի թզուկներն ալ մօքի կարողութեամբ շատ վար չեն մնար հսկաներէն։ Ըստ ծեծ բացատրելու համար կ'թուեմ աշխարհի ամէնէն կարճ և ամէնէն բարձրահասակ ցեղերը։ Երկրագնտիս ամէնէն կարճ ցեղն Ափրիկէի Աքքա կոչուած խափշիկ ցեղն է, որ Մոնպուտու կ'բնակի և 1 մէթր 378 բարձրութիւն ունի։ Ցետոյ կուգայ Ֆիլիփինեաններու Աէթա ցեղը, որ ունի 1 մէթր 465 բարձրութիւն. ասոր կ'յաջորդէ Ամերիկայի Փոթօյէօ ցեղն որ Կիւյաններու և Վենեզուէլայի մէջ կ'բնակի և ունի 1 մէթր 572 բարձրութիւն։ Հէբրիտն լճի և Բրիտանական Քոլոմպիոյ բնիկ Սուէլիբի ունին 1 մէթր 613 բարձրութիւն։ Բարձրահասակ ցեղեր են՝ Ամերիկաբնակ Չէյէնի, որք ունին 1 մէթր 745 հասակ, Ֆրանսական Սուտանի բնիկ Բէռա 1 մէթր 741 բարձրութեամբ. Ասիական Թուրքաստանի Չէչէնները՝ 1 մէթր 719 հասակաւ. Մարքիզեան կղզեբնակք 1 մէթր 743 բարձրութեամբ։ Այս ըսածներս իրենց ստուգութիւնը պիտի կորսնցնեն, եթէ չփութամ յաւելուլ թէ անհատ մը դաստիարակութեան սովորական միջոցներով շատ անգամ կ'յաջողի ցեղին, կլիմային, ընկերական միջոցին բոլոր մեղադրանքն իր վրայէն ջնջելու։ Հիմա գիտնալու ենք թէ ի՞նչ կ'դառնայ հսկաներու հոգեկան և ֆիզիքական կազմութեան մէջ։ Այս հարցումին ստոյգ և որոշ պատասխան գտնելը դժուար է։ Կ'ըսեն թէ քանի որ ֆօսֆօրն իր պարզ ձեւին տակ ուղեղային մարմնոյն կազմական գլխաւոր տարրն է, և դարձեալ ան է որ իր ֆօսֆատի աղային ձեւին տակ ոսկորներու էական մասը կը կազմէ, ուստի կ'ենթադրուի թէ հոգեկան անձանօթ պատճառով մը, անոնցմէն տանուած ֆօսֆօրն այրուելով, ֆօսֆատի կ'վերածուի, և կ'երթայ եղկար ոսկորներուն քով, որք այսու կ'աճին ի վնաս ուղեղին։ Այս ենթադրութիւնն ստոյգ ըլլայ կամ ոչ, այնքան չի շահագրգռեր զիս որքան Հ. Մարթէնսի յատուգայ տողերը, որոնց վրայ կ'ուզեմ ուշադրութիւն դարձնել. «Հսկաները գլխու ցաւէ և անքնութենէ կ'տառապին։ Անոնք տկար կ'ըլլան և թանձրամիտ, յիշողութիւննին կ'պակսի և մելամաղձիկ գաղափարներ կ'ունենան»։ Աւասիկ հսկաներու ճշգրիտ հոգեբանութիւնը։

Բ. ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ

ՏՂՈՒՆ ՄԱՐՄԻՆՆ ՈՒ ՀՈԳԻՆ

Ա.

Հերպերդ Սբենսըրն իրենց գլուխն ունենալով՝ Անգլիացիները կ'դաւանին որ լաւ սնած ցեղերն են միայն առաջնակարգ, թէ անգլիացի նաւազներն ու գործաւորներն աշխարհիս առաջիններն են, մեծապէս գործօնեայ, որովհետև rumsteak (մսեղէն կերակուր մը, բիֆթէք) կ'ուտեն, ո՛չ թէ ալիւրոտ կերակուրներ։ Իրենց դպրոցականները, որ դասարանի և սերտողութեան շատ քիչ ժամեր ունին եւ շատ աւելի ժամեր՝ զբօսանքի և խաղերու համար, նուազ ջանքով ու ձանձրոյթով կը սորվին ա՛յնչափ բան որչափ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ դպրոցականները, և կրնայ ըսուիլ թէ ա՛յն եղանակն որով կ'սնուցանեն զանոնք՝ քիչ ազդեցութիւն չունի այս բաղձալի արդիւնքին վրայ։ Միւս կողմէ, լաւ ապացուցուած է որ անբաւական կերպով սնած յօրինուածութիւն մը նուազ կ'դիմանայ միքրոպային ապականութեան։

Արդ, շատ ճշմարիտ է որ Ֆրանսայի մէջ քաղքենիներու զաւակները լիսէներու մէջ կ'ընդունին դժուարամարս ու միանգամայն անբաւական սնունդ մը, և որ, միւս կողմէ, անոնք որ իրենց ընտանիքին մէջ կ'ապրին, սնանելու համար աւելի առատ ու այլազան կերպով մը, չեն առներ իրենց սնունդը՝ աւելի բանաւոր ու աւելի առողջապահական եղանակով մը։ Այս կարեւոր հարցին վրայ վերակազմելու շատ բան ունինք ուրեմն։ Փորձե՛նք ճշգիւ որոշել թէ ի՛նչ քանակութիւնով և ի՛նչ տեսակ սնունդ տալու ենք մեր տղաքներուն, անոնց սահմանելու համար, իրենց անհատական ընդունակութիւններու սահմանին մէջ, բա՛րձր կենդանութիւն մը, կայտա՛ռ մկանունքներ, արթո՛ւն միտք մը, տալու համար անոնց ընտի՛ր կազմութիւն մը, կարող տոկալու՝ յոգնութեան և փոխանցիկ հիւանդութիւններու։

*** Տասնէն տասնըհինգ տարեկան տղայ մը, եթէ մեծնայ չափաւորապէս, միջին հաշուով օրը 10—15 կրամ ծանրութիւն կ'ստանայ։ Տա՛նք իրեն ուրեմն, իր դարմանի ուտեստէն աւելի, աճումի ուտեստ մը։ Եթէ այս աճումն յետաձգուած ըլլայ, ամէն օր ատնել տանք անոր, Տօքթ. Սբենսըրի հանճարեղ մեթոտին համեմատ, թարմ բուսախառնչներ, արմտիքներ (ցորեն, հաճար, գարի, վարսակ և եգիպտացորեն)(*)։ Ընդհանուր օրէնքով, չա՛տ լաւ սնուցանենք մեր աղջիկներն ու մանչերը։ Տեղի չտանք սա կայր եղանակին որ կ'պահանջէ ենթարկել զանոնք բուսեղէններով ապրելու դրութեան։ Անշուշտ այս կերպով քիչ մ'աւելի պիտի ուտէին անոնք, քիչ մ'աւելի պարարտ և վարդագոյն պիտի ըլլային. բայց շատով պիտի տեսնէինք որ նուազ եռանդոտ պիտի ըլլային՝ ուսման և խաղի համար, նուազ պիտի տոկային ուսման և «ֆիզիք»ի յոգնութիւններուն։ Բուսեղէններով ապրելու դրութիւնը բժիշկին խորհուրդին վրայ միայն գործածել պէտք է կանոնաւորապար, և միայն ա՛յն տեսակ տղոց համար որոնք չափազանց անհանդարտ են, ու կորովի՝ մինչև սովորական չափ։ Հինգ—վեց տարեկանէն վեր՝ մանուկը կրնայ մսակեր ըլլալ՝ առանց անպատեհութեան, մանաւանդ ձմեռն և ցուրտ կլիմաններու մէջ։ Հարաւային երկիրներու մէջ, արեւ՝ մինչև աստիճան մը՝ սնդարար կերակուրներու տեղը կ'բռնէ։ Տրամաբանօրէն, Լիլի, Պզանսոնի կամ Նանսիի Լիսէներուն աշակերտները, ձմեռուան մէջտեղը, պէտք պիտի ունենային միսի օրուտեստի մը, որ գրեթէ կրկինն եղած ըլլար Յունիսի եւ Յուլիսի մէջ Բօի և Մարսէյլի գիշերօթիկ վարժարաններու աշակերտներուն տրուած ուտեստին։ Անգլիոյ մէջ, ցուրտ մառախուղներու երկիր, Գոլէճի աշակերտներուն կուտան օրն 300 կրամ խորոված միս։ Ֆրանսացի տղոց համար շատ է ասիկա։ Բայց մեր հիմնական ուտեստները բոլորովին անբաւական են, եթէ կ'ուզենք մղել մեր տղաքը մկանունքի մարզանքներու և միևնոյն ատեն պահանջել անոնցմէ զօրաւոր մտաւոր ճիգ մը։ Ես կ'առաջարկեմ 150 կրամ միս, պզտիկներու համար, 200 կրամ՝ միջակներու համար, 250 կրամ՝ մեծերու համար։

*** Հինգէն տասնեհինգ տարեկան տղայ մը պէտք է որ չորս ճաշ ընէ օրը, չորս ճաշ՝ աւելի տրամաբանական եղանակով մը, որչափ չեն ըներ սովորաբար։ Շատ ընտանիքներու մէջ, իրիկուան ճաշն է որ ամէնէն առատը կ'ըլլայ։ Ապահովաբար, գէշ սովորութիւն։ Տղայ մը որ կ'երթայ պառկիլ՝ իր ընթրիքի վերջին պատառէն գրեթէ անմիջապէս յետոյ, պէտք է որ իր ստամոքսին մէջ ունենայ թեթեւ սնունդներ միայն —սուպ, բանջարեղէններ, կաթնեղէններ, որոնք զայն պարարտեցնելու յատկութիւնն ունին՝ առանց խանգարելու իր քունը։ Առատուն, ձեր մանուկները վարժարան կ'ղրկէք հազիւ կշտացնելով զանոնք աման մը չոքոլայով, քիչ մը ապուրով կամ չորս մը հացով։ Եւ կ'ուզէք որ ասով, գիշերուան անսուաղութեան երկար ժամերէն յետոյ, մինչև կէս օր, անթուլանալի ուշադրութիւն մ'ընծայեն մեզ, թէ իրենց անսնութեամբ տկարացած, կծկտած և աղքատ արիւնով գէշ ոռոգուած ուղեղի բջիջները հասկնան և ըմբռնեն հարիւր ձանձրալի և դժուարին բաներ։ Անհեթեթ է ասիկա պարզապէս։ Այս մեթոտով, առաւօտէ մինչեւ կէս օր միտքը կէս—ձգտումի, կէս—արթնութեան մէջ միայն կ'ըլլայ։ Երբ կէս օրուան ճաշն հասնի, անօթիկները շատ սաստիկ կ'ըլլան, մարսողութիւնը կ'կրէ անոր հետեւանքը, և ամբողջ օրը վտանգուած կ'մնայ։ Եզրակացութիւն.— Առաւուն, գոլէճի աշակերտի մը նախաճաշը պէտք է որ բաղկանայ երկու հաւկիթէ, լաւ տեսակ կարագ քսուած շերտ մը հացի վրայ, ու, եթէ ոչ կտոր մը միսէ, գէթ աման մը կաթէ՝ որուն մէջ քիչ մը սուրճ խառնուած ըլլար։ Այսպէս կշտանալով, առաւուն պիտի կրնայ ընծայել, նուազ մտացիր ուղեղէ մը աւելի գործօնեայ աշխատութիւն մը՝ նուազ յոգնութիւնով։

Ժամը չորսին (եւրոպական անշուշտ), երկարատեւ դասէ մը ելնելուն ու երկար սերտողութիւն մը սկսելու առեն, գոլէճի աշակերտը պէտք է որ առնէ հանգստաւէտ սնունդներ ու ձմեռը խմէ տաք ըմպելիք մը։ Կէս օրուան ճաշը պէտք է որ գլխաւորն ըլլայ. այս միջոցին է որ պէտք է ուտել միսի առատ պաշար մը, որ ճշմարտապէս նորոգիչ միակ սնունդն է։

*** Բազմաթիւ գոլէճներու մէջ պահած են լռութեան և կրօնական կամ հրահանգիչ ընթերցման վանական սովորութիւնը, նախաճաշի միջոցին։ Ես այս բանը գէշ ու ճշմարտապէս քիչ մը բարբարոս կ'գտնեմ այն խեղճ տղոց համար որոնք զբօսանքներու ատեն միայն խօսելու դատապարտուած են, գրեթէ երեք ժամ՝ 24 ժամուան մէջ։ Եւ գիտէ՞ք թէ ի՛նչ կ'անցնի կ'դառնայ։ Այս յաւելուածական դասէն կամ այս անդէպ քարոզէն մանկացու կերպով ձանձրացած, տղաքը կ'թալթոսեն իրենց կերակուրը, զայն շատ աւարտելու և աւելի կանուխ զբօսանքի մէջ ըլլալու համար լափլափն կ'համաձայնին բրաբուհեա։ Պատառները զոյգ զոյգ կ'նետեն բերաննին և շատ գէշ կ'մարսեն։ Ստուգիւ պիտի ըսէին որ այն դրութիւններն որոց մէջ կ'մնան ֆրանսացի ուսանողները, չուզեն ուրիշ նպատակ եթէ ոչ սպաննել մեր մէջ, երիտասարդութենէ սկսեալ, կեանքի ամէն ուրախ զգացում, հանգիստ ծաւալումի և նախաձեռնութեան ամէն սկզբունք։ Գոլէճին մէջ ամէն բան կ'անցնի կէս—անզգայութեան յամրընթաց վիճակի մը մէջ։ Կէս մը կ'խաղան, գրեթէ կ'աշխատին, քիչ շատ ուշադիր են, քիչ մը կ'մարսեն, միտքին ու մարմնին սնունդները քիչ շատ կ'իւրացնեն։ Պէտք է փոխել բոլոր այս բաները։

Ցաջորդ գլխուն մէջ պիտի տեսնենք թէ ի՛նչ սնունդներ պէտք է ընտրել եւ ի՛նչ սնունդներէ զգուշանալ, մեր տղոց «բուծում»ին համար։

ՏՔԹ. ՄՕՐԻՍ ՏԸ ՖԼԷՕՐԻ
ՍԵՂԲՈՍ

(*) Այս մասին կարդալ Dr. Maurice Springerի Etude sur la croissance անունով շահեկան գործը (F. Alcan, 1890)։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՍԻԱՅԷՆ

ՕՏԵՍԱ, Հոկտ. 20.

. Առաւ[illegible] նոր [illegible], և [illegible] Եըկաթուղեաց.—Այս օրերս երկաթուղիով ճամբորդութիւն մ'ըրի Էքատերինոսլաւէն մինչև Օտեսա, և ինչուան հոծն զինուորական կառախումբ համրեցի որք զօրք կ'տանէին Մանչուրիա։ Ասոնք կ'վերաբերէին Օտեսայի զօրաբանակին, որ դրօշի տակ կոչուած է և կ'ղրկուի։ Մէն մի կառախումբ 20—30 վակոնէ բաղկացած է, մէն մի վակոն կ'պարունակէ իբր 30 մարդ, կամ մարդու տեղ ունի ձի։ Ջնամենքայի կայարանին մէջ ազեւորուած տեսարան մը կար, զի երեք կառախումբ միանգամայն եկեր էին հոն, և հետեւակազօրք և հեծեալ զօրք կ'սպասէին կայարանին չուրջը։ Շատեր մութ գոյն համազգեստով էին, ուրիշներ բաց գոյն կանաչ։ Հասակով փոքր, բայց ուժեղ մարդիկ էին։ Արեւելեան կամ թուրք դէմքով էին, և յայտնի էր որ շատեր թաթար էին, կամ չէրքէզ, են.։ Սպաներէն մէկ—երկուքն ալ բոլորովին արեւելեան տարազով գլխանոց դրեր էին։ Զուարթ կ'թուէին և կովկասեան, լեզգիական, եգերական պարեր կ'պարէին, մերթ հետաքրքրաշարժ ճիչեր արձակելով, մինչ վակոնէ մը ուրիշ զինուորական մը կ'ձայնակցէր։ Ռուսերը կ'հետաքրքրուէին, և մեծ բազմութիւն հաւաքուած էր կայարանը։ Զօրաց փոխադրման գործածուող վակոններն առնուած են Տէրութեան ամէն կողմերէն, և ապրանք տանող վակոններն են։ Մեծ մաս մը կ'պատկանի «Արեւելեան Չինական Երկաթուղիին», որուն անունը, սակայն, ռուսերէն միայն գրուած է վակոններուն վրայ։ Մէն մի վակոնի մէջ տախտակներ դրուած են դէպ ի երկայնքը կամ լայնքը, որպէս զի զինուորականները նստին, բայց պառկելու դիւրութիւն չկայ, ուստի զինուորները կ'փորձեն վակոնին տախտակամածին վրայ քնանալ։ Որովհետև այս կերպ ճամբորդութիւն շատ յոգնեցուցիչ է, ճամբորդութեան միջոցին երեք օրը մէյ մը դուրս կ'հանուին և մէկ օր արձակուրդ կ'տրուի որ հանգչին։ Վակոններուն մէկ մասին մէջ դրուած է երկաթէ ջերմոց մը։ Երբ հեծելազօրք կամ թնդանօթաձիգ կ'փոխադրուի, ձիերը կ'դրուին վակոնին երկու ծայրերը, թամբերը մէջ տեղ կ'դիզուին, ուր մի քանի զինուորներ ալ կ'նստին։ Ամէն կառախումբի հետ կան երկու—երեք Բ. կարգի վակոններ ուր սպայք նստելու համար տեղեր ունին։ Գացող զօրքերը բարեկարգ տեսայ ըստ երեւոյթին, թէև երբեմն դուրս ելած զինուոր մը կ'արբենար, և անկարգութիւն կ'հանէր։ Բայց ամենքն ալ նոյնչափ համակերպող բնաւորութիւն չէին ցուցըներ, և Էքատերինոսլաւի պահեստիները, որք ըստ մեծի մասին երկաթի ու պողպատի գործարաններուն մէջ աշխատող գործաւորներ ու արհեստաւորներ են և ընտանիքի ու զաւակներու տէր են, երթալ չուզեցին, և զօրախումբերու առաջնորդութեամբ ու հսկողութեամբ ճամբուեցան։ Խարքովի մէջ դժկամակութիւն ցուցընողներն ալ այս մարդիկն էին դարձեալ։ Այլ և այլ քաղաքներու բնակիչներ համախմբուեր էին զինուորական կառախումբին անցքը տեսնելու, բայց եռանդ չկար, և Ռուսը մը չյսեցի երբ զօրքով լեցուն կառախմբեր կ'անցնէին յաջորդաբար։ Զօրք տանող վակոններուն մեծ մասն ա՛լ չեն դառնար Ռուսիա, որովհետև պարապ պիտի դառնան, բեռնելիք բան չունին ամէն անգամ, և Մանչուրիա գացող կառախմբերուն ընթացքը պիտի դանդաղեցնեն, գծին վրայ բաւական թուով անցքեր (մագաս) չգտնուելուն համար։ Ուստի, վակոնները Մանչուրիոյ մէջ կ'քակուին, փայտեղէն մասը շէնքերու կ'գործածուի, կամ կ'վառի ձմեռը, երբ դժուար է վառելափայտ ճարել, և երկաթեղէն մասը կ'պահուի յառաջիկային գործածուելու, կամ բանակի պէտքերու համար։ Ասոր համար է որ հասարակ առեւտրական պէտքերու գործածուելիք վակոններ քիչ են, և անգին թուով նոր շոգեկառքեր կամ վակոններ շինուելու վրայ են ամէն կողմ։

ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ՀԵՆՐԻԿ ՍԵՆԿԵՎԻՉ (32)

ԲՈԼԱՆԻԵՑՔԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ.—Բ.

—Շնորհակա՛լ եմ։ Կաղովսքի Մաքսի պանդոկը իջած է, կ'յիշեցնեմ ձեզ։

—Է՛հ, վաղուընէ իսկ իր տունը ներկայ պիտի ըլլամ։

Այս խօսքերուն վրայ Բոլանիեցքի դուրս ելաւ, որովհետեւ իրիկունը Բլավիսքիենց տունը պիտի անցընէր։ Ժամերն քալելու ատեն, կ'մենախօսէր։

—Ինչ, կատակ չըլլու՞ր Մաշքոյին հետ... այս գործը դիւրաւ չպիտի կարգադրուի... բայց, վերջապէս, ատիկա ի՞նծի ինչ։ Ի՞նչ կարեւորութիւն ունին ինծի համար աս ու ան։ Հօ՛գս, մարդ ըստծը սոսկալի կերպով մինակ է աշխարհի վրայ։

Եւ յանկարծ, մտքին մէջ յայտնուեցաւ սա գաղափարը թէ իրմով շահագրգռուող, իր վրայ մտածող անձն որ ըլլար աշխարհի վրայ, այն ալ Մառին էր։ Այդ բանն աւելի լաւ ըմբռնեց անոր ձեռքին սեղմումէն, երբ Բլավիսքիենց սրահէն ներս մտաւ։ Մառի հիւրընկալեց զինքը բարի եկած անուշ խօսքերով, ձայնը խանդաղատալից։

—Նախազգացում ունէի արդէն թէ պիտի գայիք։ Տեսէ՛ք, ձեր թէյամանը ձեզի կ'սպասէ։

Գ

Երրորդ օրը, առաւօտուն, Բոլանիեցքի և Մաշքօ կառքով կ'երթային. ուրիշ կառքի մը մէջ, իրենց ետեւը, կ'գտնուէին իրենց բարեկամներէն երիտասարդ բժիշկ մը և Մաշքոյի երկրորդ վկան, Բրըզովըսքի, ատրճանակներու տուփ մը ձեռքը։ Պիէլանիի անտառը կ'ուղղուէին։ Առաւօտը յստակ էր։ Սառոյցը կ'տարածուէր, գետնին հաւասար, վարդագոյն շողիներով։ Անիւները կ'ճռնչէին կարծրացած ձիւնին վրայ։ Ծառերը սառնակներով կը շողային։

—Աս ի՞նչ ցուրտ, ըսաւ Մաշքօ, մատուըննիս պիտի սառի ատրճանակին կարթին վրայ։

—Կ'ցաւիմ մանաւանդ որ մուշտակնիդ ճանիր էք։

—Ուստի, կ'աղաչե՛մ որ շատ չերկարի մեր գործը։ Ըսէ՛ք Բրըզովըսքիին որ շուտով, առանց այլեւայլի, գործի սկսի։

Մաշքօ սկսաւ սրբել ակնոցին ապակիները։

—Գիտէ՞ք թէ ի՛նչ աչքիս կ'զարնէ, շարունակեց։ Աշխարհի վրայ գործիչ տարր մը կայ զոր ո՛չ մէկը հաշուի կ'առնէ իր ծրագիրներուն և ձեռնարկներուն մէջ և որ, սակայն, կարող է ամէն բան աւերել, շնչել, ջախջախել... մարդկային անասնութեան կ'ուզեմ ակնարկել։ Ընդունի՛նք, օրինակի համար, թէ ես իմ ունեցածէս տասն անգամ աւելի միտք ունենամ, ընդունինք թէ հօս խնդիրը Մ. Մաշքոյի մը շահերուն վրայ չէ, և համարի՛նք թէ մեծ գիտնական մ'եմ, որ պէտք ունի ապրելու մե՛ծ յղացումներ ի գործ դնելու համար։ Է՛ ուրեմն, ահա՛ վրայ կ'հասնի Կաղովսքիի պէս անասուն մը, աննշան մը, և մէկ հարուածով, ամէն բան կ'լմննայ... ատիկա չըսուա՞ծ բան է։ Զիս պիտի սպաննէ կամ չպիտի սպաննէ, ատիկա քիչ կարեւորութիւն ունի, բայց չէ՞ մի որ անասունը նորէն իմ ամբողջ կեանքիս աշխատութիւնը, ջանքը պիտի անէացնէ,

Ցետոյ Մաշքօ, որ կ'շարունակէր սրբել ակնոցը, հանդարտեցաւ։

—Սիրելի՛ս, լա՛ւ կ'տեսնեմ թէ մեր մեկնելէն ի վեր զիս կ'դիտէք և կ'ջանաք քաջութիւն ներշնչել ինծի։ Ատիկա շա՛տ բնական զգացում մ'է։ Սակայն ես ալ ձեզ կ'ուզեմ հանդարտեցնել, կ'երդնում ձեզ թէ դուք ինծի համար ցաւելու պէտք չունիք։ Քիչ մը յուզում, չեմ գիտեր ինչ սեղմում մը, հօսա՛ տեղս... (ձեռքը կուրծքին վրայ դրաւ)։ Ա՛ս է ամէնը...։ Իրարու փոխանակուած գնտակները բան մը չե՛ն արժեր ինծի համար։ Այս տեսակ գործ մ'ունեցած եմ արդէն կեանքիս մէջ, հետեւապէս, գիտե՛մ թէ ի՛նչ բանի կ'հաթնիմ։ Այս հանդիսաւորութիւնն է որ ջիղերս թունդ կ'հանէ, այս պատրաստութիւնները, այս վկաները, հասարակութեան ականջը հասնելուս, անոր դատողութիւններուն առարկան ըլլալուս վախը։ Կ'տեսնէ՛ք, ամէն մենամարտ պարզապէս ցուցադրութիւն մ'է միայն... արժանապատուութեան խնդիր մը, ուրիշ ոչի՛նչ։ Ճշմարիտ տագնապ մը շատագրգիռ, դիւրաւ տպաւորուող խառնուածքներու համար։ Բարեբախտաբար, իմ ջիղերուս տէ՛րն եմ։ Այս տեսակէտով ալ անվիճելի կերպով կ'գերազանցեմ իմ հակառակորդս, որովհետեւ, ես իրմէ աւելի՛ փորձառութիւն ունիմ, իրմէ աւելի ապրած եմ։ Այս անասունը, իրա՛ւ, նուազ երեւակայութիւն ունի։ Չպիտի ջանայ մտքին առջեւ բերել՝ տարբաղադրութեան վայրկեանին իր դիակին աղուոր երեւոյթը։ Բայց, նորէ՛ն կ'ըսեմ, ե՛ս աւելի լաւ տէր եմ իմ անձիս։ Եւ յետոյ բան մ'ալ պիտի ըսեմ ձեզ։ Վա՛ր անցնի ամէն փիլիսոփայութիւն։ Խառնուածքը, կիրքը, ահա՛ ինչ որ կը տնօրինէ ասանկ պատեհութեան մը մէջ։ Այս մենամարտն արդիւնք մը չունի ինծի համար, բանի մը չի ծառայեր ինծի, ընդհակառակը՝ կրնամ ամէն ինչ կորսնցնել հո՛ն...։ Է՛ ուրեմն. չպիտի կրնայի մերժել զայն։ Անա՛նկ ոխ մը լեցուցած է հոգիս, անա՛նկ մոլեգնութեամբ մը կ'արհամարհեմ այս սրիկան, որ պիտի ուզէի ջախջախել, ոտքիս տակ ճզմել զինքը։ Տեսէ՛ք, ա՛լ պաղարիւնութեամբ չե՛մ կրնար խորհիլ։ Ա՛հ, հաւատացէ՛ք...։ Այդ կոշտ արարածին դէմքն հազիւ տեսած, խեղճս պիտի մոռնայի իմ անհանգստութիւններս, յուզումս, պիտի մոռնայի այս մարդկային կատակերգութիւնը, զի՛նքը միայն տեսնելու չափ։

—Ատիկա կ'հասկնամ արդէն, ըսաւ Բոլանիեցքի։

Անտառ կ'հասնէին։ Գրեթէ միեւնոյն ատեն վրայ եկաւ նաև Կաղովսքին և իր երկու վկաները բերող կառքը. այդ վկաներէն մէկը խորհրդական Ժամիցն էր։ Ոտքերնին գետինը դրին, և սովորական բարեւները փոխանակուեցան իրարու հետ։ Ցետոյ տեսան որ երկու հակառակորդներն անտառին խորը կ'յառաջանային և կ'ուղղուէին Բրըզովըսքիի երեկուան ընտրած տեղը։ Ճամբուն քալելով, խորհրդական Ժամից, նմանօրինակ պարագայի մը մէջ գիտուած օրէնքներուն դէմ թեթեւ զանցառութեամբ մը, Բոլանիեցքիին մօտեցաւ և ըսաւ անոր,

—Անկեղծօրէն պիտի փափաքէի որ Կաղովսքի ներողութիւն խնդրէր Մ. Մաշքոյէն, բայց հակառակորդին պահանջումներն ամէն արդարացում անկարելի ըրին։

—Ես իսկ թախանձեցի Մ. Մաշքոյին որ մեղմացնէր իր պայմանները. մերժեց ըսածս։

—Այն ատեն, իրենց գիտնալու բանն է։ Այս ամէնն անմտութիւն է, ա՛լ բան մը շտկելու միջոց չկա՛յ։

Բոլանիեցքի ա՛լ չպատասխանեց, և մէկ քանի վայրկեան լուռ քալեցին, քով քովի։ Արեւը կ'բարձրանար անտառէն վեր. ծառերը կայծկլտած ստուերներ կ'երկարաձգէին ձիւնին վրայ. բայց մշուշ աւելի առաջ կ'մղուէին անտառին մէջ։ Մեծ լռութիւն մը, խորունկ խաղաղութիւն մը կ'տիրէր հեռուն։ Վերջապէս կանգ առին անտառին ծայրը։ Մ. Ժամից, մէկ քանի խօսքով ի վեր հանեց կարելի հաշտութեան մը բոլոր առաւելութիւնները։ Մաշքօ և Կաղովսքի կ'ունկնդրէին զայն, մուշտակէ օձիքներնին մինչեւ իրենց ականջը բարձրացուցած։ Ցետոյ, երբ Բրըզովըսքի ատրճանակները լեցուց, վիճակ նետեցին, և յետոյ, հանելով իրենց մուշտակէ վերարկուները, իրարու դէմ դիմաց կեցան, իրենց զէնքերն բռնած օդին մէջ ուղղած։ Կաղովսքի արագ կ'շնչէր, ցուրտէն կարմրած, պեխերը սառ կապած։ Դէմքին արտայայտութիւնը, կեցուածքը, ամէն բան ցոյց կուտար թէ կ'հնազանդէր ակամայութեան, թէ սաստիկ կորովով ու կամքով կ'կենար, թէ իր բնաւորութեան բնազդներուն անձնատուր, կարծես հակառակորդին վրայ մղուելու երեւոյթ մ'ունէր՝ ճօկանի կամ բռունցքի հարուածով ջարդուջուր ծեծելու համար զայն։ Մաշքօ, որ նախ անոր ներկայութիւնը չգիտնալու զարկած էր, ատելութեամբ ու անարգանքով լի նայուածք մը կ'նետէր հիմակ անոր վրայ։ Աչքերը կ'այրէին։

—Մաշքօ պիտի սպաննէ սա կոպիտը ինչպէս կ'սպաննեն շուն մը, խորհեցաւ Բոլանիեցքի։

Երեք մարտակոչերը հնչեցին, երկու բոմբիւններ միեւնոյն վայրկեանին խանգարեցին անտառային մեծ խաղաղութիւնը։ Որմէ վերջ, Մաշքօ Բրըզովըսքիի դառնալով.

—Հաճեցէ՛ք նորէն լեցնել ատրճանակները, ըսաւ։

Սակայն, ոտքերուն տակ, ձիւնին վրայ, արեան բիծ մը երեւցաւ։

—Վիրաւորուե՞ր էք, գոչեց բժիշկը խոկոյն մօտենալով անոր։

—Թերեւս...։ Հաճեցէ՛ք լեցնել։

Այս բառերն արտասանելու ատեն դողդղաց։ Գնտակը վիրաւորած էր ծնկոսկրին վերի ծայրը։ Մենամարտը ընդմիջուեցաւ։ Մինակ, Կաղովսքի տեղը գամուած մնաց, ապշած՝ եղած բաներուն վրայ։ Վէրքը լաթով կապուելէն վերջ. մօտեցաւ հակառակորդին, գրեթէ հրուած, առաջ տարուած խորհրդական Ժամիցի կողմէ, և ձախաւերութեանը չափ ալ անկեղծութեամբ ըսաւ.

—Յօժարակամ կ'խոստովանիմ, հիմա, յանիրաւի ա՛յնքան կոշտ կերպով ձեզ բարկացուցած ըլլալուս, յետս կ'կոչեմ ինչ որ ըսի, և ներողութի՛ւն կ'խնդրեմ ձենէ։

Եւ, մինչ կ'հեռանար, իր երկու վկաներուն առջեւէն, սապէս կ'բողոքէր Մաշքօ.

—Որքան որ ալ փրկութիւնս կ'փափաքիմ, դիպուածով է որ դեռ ողջ եմ, ատրճանակը բոլորովին պարապը քալուած է. ես, գլուխէն վեր նշան կ'առնէի։

Մաշքօ ա՛լ բերանը չբացաւ այդ օրը։ Բժիշկին բոլոր հարցումներուն գլխու մըլստական շարժումով մը պատասխանեց։

(Շար.)

Ռուս Մամլոյն տեղեկութիւնները.—Տ. Արեւելքի Կարմիր Խաչի Ընկերութեան մատակարարութիւնը խստիւ կ'քննադատեն այստեղ: Թէպէտ իր անդամներուն մեծ մասը զոհորով սրտիւ կ'աշխատի գործը տառապանքը սփոփելու համար, բայց դրամներու մատակարարութեան մէջ զեղծանողներ կան, կ'ըսեն ռուս լրագիրները: Կարմիր Խաչի Ընկերութիւնը բաժնուած է կարգ մը ճիւղերու, Բեդերսպուրկի կեդրոնական վարչութեան հսկողութեան ներքեւ: Մոսքուայի ճիւղը մանաւանդ շատ քննադատուեցաւ: Շատ մը բարեսէր անձինք չեն յօժարիր իրենց դրամը տալ Կարմիր Խաչի այս ճիւղին, այլ իրենք իրենց ուրոյն կարգադրութիւններ կ'ընեն Մանչուրիոյ մէջ հիւանդներն ու վիրաւորեալները դարմանելու համար: Մոսքուացի վաճառականք ամէնէն աւելի ցուցուցին բարեգութ զգացում, և իրենց ծախքով կազմեցին հիւանդանոց կառախումբ մը: Նոյնն ըրին շատ մը Զէմսդվօներ և ուրիշ ընկերակցութիւններ, և նոյն իսկ հարուստ անհատներ, ինչպէս Դուդուքով իշխանը, որ ունի իր սեփական հիւանդանոց—կառախումբը, որ կ'բանի Խարպինի ու Մուգտէնի միջեւ:

Հիմա շատ քիչ վստահութիւն կայ որ Կարմիր Խաչի Ընկերութեան տրուած դրամը կ'հասնի ռուս վիրաւորներուն ու հիւանդներուն, և անվստահութիւնն անտեղի չէ ներկայ հանգամանաց մէջ: Անոնք ալ որ իրենց դրամն իրենց ձեռօք կ'ծախսեն՝ գործը դիւրին չեն գտներ: Ռուսիոյ այս կողմը (ի Հարաւ) ազնուականներու ընկերակցութիւն մը փափաքեցաւ իր մասնաւոր հիւանդանոցն ունենալ պատերազմին վայրը, և թէպէտ ամէն կարգադրութիւնք լմնցան և կառախումբը պատրաստ էր մեկնելու, պաշտօնական արտօնութիւնը կերպով մը ձեռք չէր ձգուեր: Անհասկնալի յապաղումներ կ'ըլլային: Վերջապէս, ազնուականներէն մին ելաւ գնաց Բեդերսպուրկ գործն հասկնալու: Պաշտօնարանէ պաշտօնարան, դիւանէ դիւան անցնելէն ետքը, խուսափողական պատասխաններ միայն ստանալով, հասկցաւ վերջապէս որ յետաձգումներուն բուն պատճառն էր բարձր դիրք ունեցող զինուորական մը, որ արտօնութիւն տալու համար բան մը կ'սպասէր, զոր փութաց հոգալ ազնուականը, և ամէն դժուարութիւնք վերցան, և կառախումբը ճամբայ ելաւ:

Այս անհատական հիւանդանոցներէն մին կազմակերպող Ռուս մը կ'պատմէ նմանօրինակ ուրիշ դէպք մը որ Մանչուրիոյ մէջ պատահեցաւ: Քրօնշդատի ստորկամապետ մը, որ մի քանի տարի առաջ պաշտօնանկ եղած և բանտարկուած էր դրամական չարաշահութեան համար, վերջերս կարեւոր պաշտօնի մը կոչուեցաւ Կարմիր Խաչի ընկերութեան մէջ, և 600 հազար րուբլի վստահուեցաւ իրեն՝ Մանչուրիոյ մէջ ծախսելու յօգուտ ռուս հիւանդաց և վիրաւորելոց: Գնաց հոն, և շատ չանցած, դրամն անհետացաւ, բայց մասցուած մարդասիրական նպատակին համար բան մը չէր ծախսուած: Գործն երեւան ելաւ, և նախկին ստորկամապետն ետ կանչուեցաւ, բայց շատ չանցած ուրիշ պաշտօնի մը կոչուեցաւ Կարմիր Խաչի Ընկերութեան կեդրոնական պաշտօնարանին մէջ ի Բեդերսպուրկ:

Հիւանդապահ ռուս կիներուն գալով, անոնց մեծագոյն մասն յոյժ քաջասիրտ, բարեսիրտ և աշխատասէր երեւցան ու շատ օգտակար եղան, բայց ոմանք գովելի ընթացք չունեցան, և 100էն 25ն ետ կանչուեցան իրենց գայթակղական արարքներուն համար: (Թայմզ.)

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

ՊԱԼԹԻԿԻ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ ՅԱԽՈՂԱՆՔԸ

ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Երէկ մանրամասնեցինք Հիւսիսային Ծովուն մէջ պատահած ողբալի դէպքը: Երէկի թղթաբերով ստացուած անգլ. թերթերն ալ լի են պատահարին պատմութիւններով ու խորհրդածութիւններով, որք ուրիշ բան չեն բայց եթէ բուռն բողոք և վշտախառն զայրոյթի արտայայտութիւն: Ահաւասիկ դէպքին ամենավերջին պատմութիւնը, Հըլ քաղաքը դարձող ձկնորսներէ քաղուած որք ականատես վկաներն են.—Անգլ. 50 հատ ձկնորսի մասնաւոր շոգենաւեր իրենց ուռկանները նետած էին Հիւսիսային Ծովուն ձկնաշատ Տօկկըր Պէնք կղզիին մօտ, և ժամն 3—4 մղոնէ աւելի տեղ չէին կրնար երթալ, որովհետեւ ուռկաններն արգելք պիտի ըլլային: Նոր լեցուած էին ուռկանները, ու բոլոր նաւազները կ'զբաղէին ձուկերը մթերելու, փորը ճեղքելէն, մաքրելէն ու աղելէն ետքը: Այս աշխատութիւնը դիւրացնելու համար, շոգենաւերը զօրաւոր լոյսով ողողած էին իրենց վերնայարկերը, որով շատ հեռուէն ալ կարելի էր դիտել իմանալ թէ ի'նչ կ'ընէին նաւուն մէջի մարդիկը: Ասիկա էական պարագայ մը կ'նկատուի, զի ռուս նաւերը, իրենց ելեկտրական լուսարձակներէն զատ, անգլ. շոգենաւերուն լոյսովն ալ կարող էին իմանալ թէ ի'նչ կ'ընէին անոնք: Ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու գիշերն էր, և կէս գիշերը մէկ ժամ անցած էր, երբ անգլ. ձկնորսք առաջին անգամ նշմարեցին ռուս նաւերը: 13 մարտանաւ էին, երկու մասի բաժնուած: Ծովապետի նաւն առաջին մասին մէջ ըլլալ կ'թուէր: Այս առաջին խումբը կամաց կամաց մօտեցաւ ձկնորսներուն, և յետոյ մէկ մղոն տեղ դէպ ի մէկ կողմ դարձաւ: Շատ չանցած եկաւ երկրորդ խումբն որ աւելի շատ կ'պարունակէր, և այս խումբը, ծովապետին զրահաւորէն տրուած նշանի մը հնազանդելով,— զի ձկնորսք տեսան որ ծովապետին նաւէն նշան մը տրուեցաւ,— սկսաւ շրջապատել ձկնորսի շոգենաւերը: Անգլիացիները շրջապատելէն ետքը, Ռուսերն սկսան գործածել իրենց ելեկտրական լուսարձակները, որով ամէն բան աղէկ մը տեսան: Ձկնորսները մեծապէս կ'հետաքրքրուէին իրենց շուրջն անցած դարձածով: Կ'կարծէին թէ մարտանաւերը մարզանք կը կատարեն, և կ'զուարճանային տեսնելով որ իրենց ձկնորսանաւերն այս մարզանքներուն կեդրոնը կ'կազմեն: Ռուսական լոյսերն անգլ. մէկն մի նաւու առաջակողմէն մինչեւ յետսակողմն ամբողջ երկայնութեան վրայ կ'լուսաւորէին: Աչքառու տեսարան մ'էր, երբ ռուս մարտանաւերուն հսկայ մթութեան խորէն լոյսի այս հզօր սիւնները կուգային լուսաւորել խոնարհ ձկնանաւերու ամբողջ իրանն ու վերնայարկը: Ձկնորսները թողուցին իրենց ձեռքի դանակն ու փորը ճեղքուելիք ձուկերը, և խնդալով դիտեցին իրենց շուրջն անցած դարձածը: Եւ ահա՝ յանկարծ ռուսական թնդանօթք սկսան գոռալ: Ձկնորսներն ի սկզբան անտարբեր մնացին, կարծելով որ Ռուսերը թնդանօթի մարզանք սկսան: Ձկնորսներն իրենց մտքէն անգամ չէին կրնար անցընել թէ խոշոր նաւատորմը զիրենք թշնամի կարծելով պիտի զարնէր: Ռուս մարտանաւերն իրենց ցուակն ուղղեցին անգլ. նաւերուն վրայ, և յառաջանալով հանդերձ կրակ ըրին: Այնքան մօտեցան որ հազիւ քանի մը նաւու երկայնք հեռաւորութիւն մնաց, և Զարին նաւազներուն դէմքերն որոշ կը տեսնուէին ձկնորսներուն նաւերուն մէջէն: Յանկարծ, ռումբ մը եկաւ տարաւ Մինօ շոգենաւին ծխնելոյզը: «Տէ՛ր Աստուած, Տէ՛ր Աստուած», պոռաց նաւապետ Հուեյլըդըն: «[illegible]» Նաւազներն անմիջապէս գետին փռուեցան որ ռումբերը վերէն անցնին երթան: Սոսկմամբ տեսան որ ռումբ ռումբի կ'յաջորդէր: Նաւազները բան մը չէին կրնար ընել: Ինչ՞նե՞ր էին այս մարդիկը, ի՞նչ եղեր են, կ'հարցնէին իրարու: Ուռկանները ծովին մէջ էին, չէին կրնար ելնել հանել, և հետեւապէս շոգենաւը շոգեպինդ շարժել և հեռացնել կարելի չէր: Իրենց տեղերը գամուած, հզօր նաւատորմի մը ռումբերուն նշանակէտ եղած էին: Դժբախտաբար, Քրէն շոգենաւը շատ մօտ էր Ռուսերուն: Իր հրամատարը, նաւապետ Ճորճ Հէնրի Սմիթ, և իր օգնականը, Ճօն Լէկօթ, քով քովի նստած, ձուկ կ'մաքրէին, երբ ռումբ մը եկաւ պայթեցաւ իրենց մէջ տեղը, և երկուքին ալ գլուխներն առաւ տարաւ: Այս ահեղ ռումբէն առաջ, ուրիշ ռումբ մը արդէն զարկած էր նոյն նաւը, վերնայարկին առջեւի մասին չնքին դպչելով, ուր քիչ մնաց կտոր կտոր պիտի ընէր նաւապետին որդին, Ճօզէֆ Ալֆրէտ Սմիթ, որ պառկած էր: Պատանին դուրս վազեց, և վտանգի նշանն եղող կարմիր լապտերը շարժեց: Լապտերը տղուն ձեռքն էր տակաւին երբ եկաւ այն ռումբն որ իր հայրն սպաննեց, և անոր օգնականը, և ուրիշ մ'ալ վիրաւորեց: Սպաննուած մարդիկն ահեղատեսիլ երեւոյթ մ'ունէին: Իրանները, գլուխներէն զատուած, արեան լճակի մը մէջ ջղաձգօրէն կ'շարժէին, իրենց ձեռքերն մէջ բռնած դանակ մը և ձուկի լեարդ մը: Որովհետեւ ձեռքերնին ա'լ պրկուած էր մահուան հուսկ յետին գալարումովը, մարմինները երբ Հըլ բերուեցան, դանակն ու ձուկին լեարդը դեռ իրենց ձեռքին մէջն էին: Քրէն շոգենաւին մէջ գտնուող 9 մարդոց ամենքն ալ ծանրապէս վիրաւորուեցան, ի բաց առեալ Սմիթ պատանին, որուն ազատումն հրաշալի բան մ'էր: Իր այտին վրայ թեթեւ վէրք մը կայ ռումբի մը կտորէն որ իր խցիկին մէջ մուտ գտած էր: Ուրիշ ռումբեր ալ անկէ ետքը զարկան Քրէնի: Ռումբ մ'ալ մեքենայի սենեակը մտաւ, մեքենան կոտրեց, և Բ. մեքենավարը վիրաւորեց: Շոգենաւը կենսական մասին մէջ ծակծկուած ըլլալով, սկսաւ ընկղմիլ: Կըլ շոգենաւին նաւապետը տեսաւ, և վտանգի չնայելով, եկաւ օգնութեան: Նախ, երկու անգլուխ մարմինները առաւ, յետոյ վիրաւորեալները: Վերջին ռումբին գալէն հինգ վայրկեան ետքը Քրէն ծովին տակը գնաց: Ողջ մնացող նաւազները կ'ըսեն թէ առնուազն 20 վայրկեան Ռուսաց կրակին տակը մնացին: Քրէնի ընկղմելէն ոչ շատ ետքը Ռուսերը դադրեցուցին իրենց անհասկնալի կրակը, և ապա ետ քաշուելով, դէպ ի հարաւ ուղղուեցան: Մինօ և Մօուլ շոգենաւերն ալ Հըլ հասան յոյժ վնասուած: Ռումբ մը Մինօն մէկ կողմէն ծակելով միւս կողմէն ելաւ գնաց: Նաւաստիները շոգենաւին ընկղմելուն առաջքն առին բացուած ծակերն մէջ տախտակներ ու առագաստի կտորներ թխմելով: Նաւապետներէն մին, տեսնելով Ռուսերուն ըրածը, իր երկու ձեռքերուն մէջ մէկ մէկ խոշոր ձուկ բռնած վեր վերցուց և անոնց ցուցուց, հասկցնելու համար թէ իրենք ձկնորս են: Որովհետեւ թորփիլներն ալ ձուկի կ'նմանին, արդեօք այս ձուկերը թորփի՞լ կարծեր են, կ'ըսէ: Բայց ձկնորսանաւերն ունէին իրենց կանաչ լոյսը, և իրենց ջահերը, որք ձկնորսանաւի նշաններն են, և Ռուսերուն չհասկնալը զարմանալի կ'թուի: Ո՛ և է ծովային մարդ այս նշաններէն պիտի հասկնար, թո՛ղ թէ այն առատ լուսին մէջ ողողուած, անոնց ո՛վ ըլլալն և ի՛նչ ընելն որոշ կ'տեսնուէր, մանաւանդ որ Ռուսերը շատ մօտ եկեր էին արդէն:

⁂ Ստանտըրտ իր Հոկտ. 24ի խմբագրականին մէջ կ'պախարակէ Պալթիկի նաւատորմը՝ «խուճապի մը մատնուելուն և ձկնորսի նաւերը ճափոնական թորփիլանաւեր կարծելուն համար, որով միջազգային մեծ ոճիր մը գործուեցաւ»: Ձկնորսներն իրենց կանաչ լապտերները կախած էին և ջահեր կ'վառէին, ինչ որ ի վաղուց անտի ծանուցեալ նշանն է ձկնորսութեան: «Բայց իրենց շփոթման և իրենց տգիտութեան պատճառաւ, նաւատորմին մարդիկը չեն հասկցեր այս լեզուէն, և անվարժ նաւաստիներն և իրենց համրակ սպաներն աղետալի սխալ մը գործեր են: Եթէ չենթադրենք թէ այս մարդիկ յիմար էին կամ արբեալ, պէտք է ենթադրենք որ ճափոնական թորփիլանաւերէ վախցեր են: Ցամաքային զօրքերն երբ գիշերային յարձակման մը կ'սպասեն՝ կ'պատահի որ շուքերէ վախնան: Բայց առանց տգիտութեան ու վախկոտութեան ներելի չեն զրահաւորներուն մէջ, և այնքան երկչոտ ու ջղագրգիռ ծովապետներու եւ նաւապետներու ձեռք չեն կրնար վստահուիլ այնպիսի մահացու գործիքներ: Այնպիսի սպաներ ու նաւաստիներ որք իրենք զիրենք կորսնցնելով կէս ժամ շարունակ կրակ կ'տեղացնեն անզէն նաւերու և անմեղ ձկնորսներու վրայ, աւելի աղէկ է որ ցամաքի վրայ բնակին, զի այնքան վտանգաւոր մարդոց ծովերու վրայ շրջելուն թոյլատուութիւն ընել խոհեմութիւն չէ: Շուտով և ճշտիւ բացատրութիւն պիտի պահանջուի Ռուսիոյ կառավարութենէն: Անգլիական հպատակներուն դէմ անհանդուրժելի թշնամութիւն մը գործուեցաւ, և մեր ծովային պաշտօնատան և արտաքին գործոց պաշտօնատան կողմէ խիստ գործողութիւն մը անհրաժեշտ դարձաւ: Տարակոյս չունինք որ Ռուսիա պիտի փութայ ամէն նիւթական գոհացում տալ: Ինչ որ ալ ընէ, չի կրնար քաւել անմեղ մարդոց արիւն թափուիլը: Բայց անմեղ պարագաներուն հետ մեր դրամական առատ փոխարինութիւն անշուշտ պիտի պահանջուի: Սակայն, ատով չի լմննար խնդիրը: Այս խեղճ Պալթիկի նաւատորմին պէ՞տք է թող տրուի որ ամբողջ երկու ամիս այսպէս պտտի ծովերու վրայ: Իր անկարող հրամատարներով, իր անվարժ ցամաքային մարդոցմով, իր անճարակ նաւուղիղներով, և տգէտ մեքենավարներով, արդէն ծաղու առարկայ դարձած էր: Բայց զաւեշտն ահա ողբերգութեան փոխուեցաւ, և ժամ է որ վերջ մը տրուի այս ներկայացման: Ռուս կառավարութեան պէտք է որոշ լեզուով մը իմացնել թէ Անգլիա կ'ակնկալէ որ դժբախտ նաւատորմն ետ կանչուի, երկու բացայայտ պատճառով: Նախ, որպէս զի պարտ ու պատշաճ քննութիւն կատարուի ողբալի դէպքին վրայ, ի ներկայութեան հրամատարներուն. և երկրորդ, որպէս զի այս նաւատորմ յառաջիկային նմանօրինակ վնասներու և վտանգներու պատճառ չըլլայ: Չենք կարծեր որ գործ մը կարենան տեսնել եթէ երբեք հասնին Խաղաղական Ովկիանոս: Բայց ասիկա իրենց գիտնալիք բանն է: Ինչ որ թէ՛ մեզ թէ բոլոր ծովային ազգերուն համար ալ շահեկան է՝ այն է որ այս միջազգային գլխու ցաւը պէտք է քաշուի ծովերէն: Մարտանաւեր որոց նաւազներն այնպիսի վիճակի մէջ են որ չէզոք ձկնորսանաւերը թշնամին թորփիլանաւերը կ'կարծեն, կամ պարապ տեղ ռումբեր կ'նետեն չորս կողմ, աւելի աղէկ է որ նաւահանգստի մը խորը մնան քան բաց ծովերու վրայ յածին: Եթէ թող տրուի որ ճամբանին շարունակեն, չի գիտցուիր թէ տակաւին ո'րպիսի անխոհեմութիւններ և աղետալի սխալներ կըրնան գործել: Որչափ ատեն այս նաւատորմը ծովին վրայ ըլլայ, ովկիանեան վաճառականութիւնն անծանօթ վտանգներու ենթարկեալ կ'մնայ, և միջազգային տուրեւառն անապահով կ'զգայ ինքզինք: Ենթադրենք որ այս խակ թնդանօթաձիգներ, այս անհոգ և անճարակ հրամատարներ, որք Հիւսիսային Ծովուն մէջ ձկնորսանաւերն ընկղմեցին, օրին մէկն ալ կրակ ընեն Հիւսիսային Գերմանական Լոյտի շոգենաւի մը վրայ կամ Բասլ Լայնի շոգենաւի մը վրայ, որք հազարաւոր ճամբորդներ կ'կրեն ամէն անգամ: Ամենեւին չենք ուզեր առատ մը արթննալով այս 4—500 այրեր, կիներ ու տղաքներ ծովին տակը գացեր են, որովհետեւ Ռօճեստվէնսքի ծովակալ և իր հրամանին տակը գտնուող խուժանը սխալ մը գործեր են: Անգլ. ձկնորսանաւերուն դէմ այս եղածէն ետքը, հարկ անհրաժեշտ է որ Ռուսիա ետ կանչէ այս անօգուտ նաւերն և անոնց գլխաւոր հրամատարները քննիչ ատենի մը առջեւ քաշէ: Տարակոյս չունինք որ պիտի մակերպէ այս մտօք իրեն ըլլալիք դիտողութեան: Բայց եթէ մեր Ֆորին Օֆիսն այս մասին թերանայ, վստահ ենք որ մեր ծովային պաշտօնարանն ամէն կողմ մեր տորմիղներուն ծովակալներուն հրաման պիտի ղրկէ որ մօտէն հսկեն Պալթիկի նաւատորմին վրայ որ չկրկնէ այսպիսի անխորհուրդ ասպատակութիւնները:» (Ստանտըրտ, Հոկտ. 24.)

ՑԱՆ. ԽՄԲ.—Ստանտըրտ նախարարական թերթ մ'ըլլալով, իր գրածէն կ'գուշակուի թէ այս պահուս Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջեւ բանակցութիւնք ո'ր կէտին վրայ կ'գտնուին:

⁂ Մոսքուայէ կ'հեռագրուի Լոնտոնի թերթերուն Հոկտ. 23ին.—Պալթիկի նաւատորմն 135 ժամուան մէջ 670 մղոն տեղ գնաց, այսինքն՝ ժամն հինգ մղոն: Լիպաւէն մեկնելէն ի վեր, երկիցս կեցաւ ածուխ առնելու համար: Մոսքուայի թերթ մը կ'հաշուէ որ եթէ այսպէս երթայ, Ծ. Արեւելք հազիւ պիտի ժամանէ հինգ ամիսէն: Ենթադրելով որ այսքան երկար ճամբորդութենէ մը ետքը գոհացուցիչ վիճակի մէջ հասնի հոն, Ճափոնցիք դարձեալ աւելի շատ թնդանօթ պիտի ունենան քան ռուսական նաւատորմը, թէև Ռուսերը կրկնապատիկ աւելի մարտանաւ ունենան քան Ճափոնցիները: Մոսքուայի և Բեդերսպուրկի թերթերն հրատարակեցին Պալթիկի Նաւատորմին հետեւելիք ճամբուն քարտէսները, յորմէ կ'տեսնենք թէ Բարեյոյսէն պիտի անցնին և յետոյ Աւստրալիոյ հարաւային ծովեզերքէն, այսինքն՝ պիտի խուսափին Հնդկային Ովկիանոսէն, և ատով աւելի պիտի հեռացնեն իրենց ճամբան: Աւստրալիոյ ջուրերէն ուղղակի վեր զարնելով, Ճափոնի արեւելեան եզերաց բացէն պիտի անցնին, և այնպէս պիտի դիմեն Վլատիվոստոք, այսինքն՝ նեղ ջուրերէ պիտի չանցնին որ Ճափոնցիք ճամբան զիրենք չգտնեն: Ռուս ծովապետը չուզեր Թօկոյի հետ չափուիլ, մինչեւ որ Վլատիվոստոքի մէջ իր նաւերը նորէն կարգի չդնէ աղէկ մը:

⁂ Երէկ ճշտեցինք թէ ընկղմած Էւ... ռուսական-ֆրանսական շոգենաւը նախկին անգլ. Մօռնէ Փէնկ շոգենաւն էր: Անգլ. Կառավարութիւնը լսելուն պէս որ Պալթիկի նաւատորմին հետ պիտի միանայ, արգիլեր է այն շոգենաւին Քարտիֆէն մեկնումը: Ուրեմն, Քարտիֆի նաւահանգստին մէջ տեղի ունեցեր է ընկղմումը, որ անգլ. գործաւորի մը վերագրուեցաւ, բայց այս վերջին կէտը տակաւին լուսաբանութեան կ'կարօտի:

⁂ Ըստ վերջին լրոց, Անգլիա, նիւթական հատուցումէն զատ, պահանջեր է որ «կա՛մ Պալթիկի Նաւատորմն ետ կանչուի, և կամ պաշտօնանկ ըլլան Ռօճեստվէնսքի ծովակալն ու թնդանօթ արձակող յածանաւերուն հրամատարները. զի ի՛նչ բացատրութիւն ալ ունենան տալու, անտեղի կերպիւ մարդու արիւն թափած են, և պէտք է պատիժ մը կրեն որ ուրիշ հրամատարներ աւելի զգուշաւոր ըլլան այսուհետեւ:»

⁂ Անգլ. ծովային պաշտօնարանն և արտաքին գործոց պաշտօնարանը լուր առին թէ Պալթիկի նաւաբաժինն յարձակեր է Հըլի ձկնորսանաւերու տորմիղի մը վրայ: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ երկու մարդոց գլխատեալ մարմինները բերուեր են ծովեզերք, և թէ ուրիշ մէկ քանի հոգի ալ ծանրապէս վիրաւորուեր են: Միայն մէկ քանի թեթեւապէս վիրաւորուած ձկնորսներ հասեր են Հըլ: Նաւ մը 16 ծակ կ'կրէր վրան: Կ'կարծուի թէ երեք նաւ ընկղմած է, երկու հոգի սպաննուած են, և վեց հոգի ծանրապէս վիրաւորուած են: Անգլ. ձկնորսանաւերն Ուրբաթէն Շաբաթ գիշերը, կէս գիշերէն քիչ վերջը, Հըլի հիւսիս—արեւելեան կողէն 350 քիլոմէտր հեռու կ'գտնուէին, երբ արկածը պատահեցաւ: Յարձակման նշաւակ նաւերէն Մէկէօյի նաւապետն հետեւեալն յայտարարեց անգլ. խմբագրի մը.—«Առտուան ժամը 1ին ատենները, մէյւլին մէջէն մեծ ու փոքր մարտանաւեր տեսանք: Ըստ որում գիտէինք թէ Պալթիկի նաւաբաժինը պիտի մեկնէր, և ըստ որում որոշապէս կ'տեսնէինք թէ այս մարտանաւերը Մանշ կ'ուղղուին, եզրակացուցինք թէ Ռուսերն էին ասոնք: Յանկարծ նաւերէն մէկ քանին կրակ ըրին մեր վրայ, այսինքն իրենց ամէնէն մօտ եղող տասն նաւու վրայ: Նախ բնականաբար այնպէս կարծեցինք թէ պարապը կ'նետէին, և ռուս նաւերուն ամէնէն մօտ գտնուող Թօմբէլ նաւազապետն երկու ձուկ առաւ և զանոնք Ռուսերուն ցոյց տուաւ: Ոմանք կ'ըսեն թէ անիկա կատակելով կ'ընէր զայս, այսպէս ցոյց տալով թէ ձուկերը ռուս նաւազներուն կ'ուզէ տալ: Ուրիշներ կ'կարծէին թէ գիտէր թէ թնդանօթները պարապ չեն արձակուիր, որով ձուկերը ցոյց տալով Ռուսերուն, կ'ուզէր հասկցնել թէ մենք խաղաղ ձկնորսներ էինք: Բաց աստի, ռուս մարտանաւերն արդէն այնքան մօտ կ'գտնուէին մեր ձկնորսանաւերէն մէկ քանիին որ կրնային լուսարձակներով կամ դիտակի միջոցաւ տեսնել թէ մեր նաւերուն մարդիկն զբաղած էին ձուկերը մաքրելու, զի նոյն պահուն զայս կ'ընէինք, երբ առաջին հարուածներն արձակուեցան: Կարելի է երեւակայել մեր զարմանքը, երբ հասկցանք թէ լրջօրէն մեր վրայ ռումբ կ'արձակուէր, թէ լաւ նշան կ'առնուէր, թէ մարդիկ վիրաւորուած էին, և նաւեր վընասուած: Ա՛լ կարելի է երեւակայել յառաջ եկած անկարգութիւնն և սարսափը: Մէկ քանի նաւեր ուռկան քաշելու վրայ էին երբ ռմբակոծումն սկսաւ: Թողուցին ուռկաններն և շոգեպինդ փախան: Կարծեմ ռմբակոծումը գրեթէ կէս ժամ տեւեց, և ռումբերն յածանաւերու արագահարուած թնդանօթներէն կ'արձակուէին, ինչպէս կ'հասկցուէր հարուածներու իրար արագ յաջորդելէն: Մութին ու անձրեւին արգելք կ'ըլլային մեզ ռուս մարտանաւերը տեսնելու: Իրենց լոյսերը միայն կարողացանք տեսնել, ուրկէ հասկցանք թէ մարտանաւեր էին: Ելեկտրական լուսարձակները սաստիկ կ'շլացնէին մեր աչքերնիը: Բան մը չէինք կրնար ընել: Միջոց չկար ցոյց տալու թէ ո'վ էինք մենք, և այնպէս կ'թուէր թէ իրարու ետեւէ ծովուն տակը պիտի երթայինք, առանց բառ մը կարենալ ըսելու: Բարեբախտաբար գրեթէ կէս ժամ վերջ, երբ բաւական հարուածներ եղանք, ռմբաձգութիւնը դադրեցաւ, և ռուս նաւատորմն արագ գնաց Մանշի ուղղութեամբ: Ինչո՞ւ ռուս մարտանաւերը դադրեցուցին իրենց կրակը: Պատճառը չեմ գիտեր: Արդեօք վերահասո՞ւ եղան իրենց սխալին: Այս միջադէպը սոսկալի խորհուրդ մը եղաւ մեզ համար: Դեռ լուսաբանութիւն չկայ այս մասին:»

Տէյլի Նիւզի մէկ խմբագիրն այս միջադէպին վրայ տեսնուեցաւ Լոնտոնի ռուս դեսպանատան Ա. քարտուղար Մ. Սազոնովի հետ, որ ըսաւ թէ եղածը թերևս բացլսում մ'է լոկ, և կասկած յայտնեց թէ իրօք թնդանօթաձգութիւն եղած ըլլայ: «Եւ սակայն, եթէ այդպիսի բան մը եղած է, ըսաւ, չփոթութեան մը վերագրելի է լոկ: Պալթիկի նաւաբաժնին սպաները կարծած ըլլալու են թէ այդ նաւերը ճափոնցիներուն կողմէ ղրուած թորփիլներ ունին, Պալթիկի նաւաբաժնին վնասելու համար: Վստահ եղէք որ եթէ հաստատուի թէ անգլիացիներ կեանքերնին կորսնցեր կամ վիրաւորուեր են այս դէպքին հետեւանքով, սոսկալի սաստիկ վիշտ պիտի պատճառէ Ռուսիոյ մէջ, և ջերմ համակրութիւն պիտի արթնցնէ:» (Թան)

⁂ Հիւսիսային ծովուն մէջ պատահած դէպքն առիթ կ'ընծայէ խօսելու այդ ծովուն մէջ ձկնորսութեան կերպին վրայ: Սքանտինաւեան նեղուցներուն բերնին և Մանշի նեղուցին միջեւ հիւսիսային ծովուն մէջ տեղ ուղիղ գծի վրայ կ'գտնուի համբաւաւոր Տօճըր Պէնքը: Ասիկա 515 քիլոմէտր երկայնութիւն և 64 քիլոմէտր լայնութիւն ունի: Ջուրն հոն 7—30 գրկաչափ միայն խորութիւն ունի: Ձուկը շատ առատ է այն կողմը: Իւրաքանչիւր տարի Անգլիոյ մէջ նախաճաշի ժամանակ կերուած միլիոնաւոր թարմ ձուկերն հոսկէ կ'որսացուին: Երբեմն երկու օր պէտք էր որ ձկնորսի սովորական փոքր նաւերը Տօճըր Պէնք երթային ձուկ որսալու, և արեւելեան ծովեզրը, Սքերպօրօ, Հըլ ևն. դառնալու համար: Բայց երեսուն տարի կայ որ անգլ. ձկնորսանաւերը բոլորովին փոխուած են: Այլ եւս առագաստանաւ չկայ: Փոքր շոգեմակոյկներ են որ խմբովին ձուկ կ'որսան: Հարիւրաւոր այսպիսի նաւեր կան անգլ. արեւելեան ծովեզրի նաւահանգիստները: Կ'երթան ձուկը կ'որսան, ապա յաջորդ օրը շատ կանուխ կ'դառնան, որով թարմ ձուկը նոյն օրը կ'ծախուի Լոնտոնի հրապարակին վրայ: Տօճըր Պէնքի հարաւ—արեւելեան կողմը, իր և Ուայզ Ֆիլիփէի, այսինքն հիւսիսային ծովուն ճիշտ մէջտեղը, ձկնորսանաւերու մեծ ժամադրավայր մը կայ, ուր յաճախ անգլիական և հոլանտական ձկնորսանաւերը վէճեր կ'ունենան: Հոսկէ էր որ անցաւ Պալթիկի նաւաբաժինը՝ Սքակէրրաքէ Քալէ երթալու ատեն: (Թան.)

ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

Եռլայի և Շա—Հօի ճակատամարտներուն վրայ պաշտօնական հաշիւներէն իմացուեցաւ որ Ճափոնցիներուն կորուստն է (սպաննեալ և վիրաւորեալ) 15,000 հոգի, և Ռուսացը՝ 60,000: Մէկի դէմ՝ չորս: Հետեւապէս, երկու բանակներն այժմ հաւասար են իրարու, և Քուրոբաթքին, որ ռուս բանակին ընդհանուր սպարապետ անուանուեցաւ վերջապէս, առ այժմ թիւի առաւելութիւն չունի Օեամայի վրայ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՏՏՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Սիվրիհիսարի (Էնկիւրի) Գայմագամ անուանուեցաւ Միխալըճի (Խիւտավէնտիկեար) Գայմագամ Օսման Նուրի պէյ, որուն յաջորդեց Սիվրիհիսարի Գայմագամ Խայրի պէյ:

Երզայայի (Սվազ) Գայմագամ անուանուեցաւ Մէճիտ—Էօզիւի Գայմագամ Թալէաթ էֆ. որուն յաջորդեց Երզայայի Գայմագամ Րէչիտ էֆ.:

—Բ. Մէճիտիյէ պատուանշան տրըուեցաւ Կայսերական Դ. Զօրաբանակէն Միրլիվա Եօմէր Ճէմիլ փաշայի և ընդհ. Սպայակոյտի Ն. ճիւղին անդամ Միրլիվա Պէքիր փաշայի: Բ. Օսմանիյէ՝ Տիարպէքիրի կուսակալութեան Մէքթուպճի Խայրի էֆ.ի: Դ. Մէճիտիյէ՝ գերմանական դեսպանատան Լօրլէյ պահականաւին հրամատարին և Էվգաֆի պաշտօնատան համարակալ Հիւսնի էֆ.ի:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ.— Էվգաֆի նախարար Բարձր. Թիւրխան փաշա, որ ի դիմաց Վեհ. Կայսեր, ներկայ գտնուած էր Գանեա—Իլբէյլիի գծին բացման հանդէսին, ինչպէս Առեւտրական ու Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան կողմէ ղըրկուած մասնագիտական յանձնաժողովն ալ, երէկ ժամ 9ին Պոլիս դարձան մասնաւոր կառախումբով: Բարձր. Թիւրխան փաշա և երկաթուղիներու ընդհ. Տնօրէն Խայրի պէյ ուղղակի Կայսերական Պալատ գացին:

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—Աւստրեան դեսպան Պառօն տը Քալիչէ, Գերման դեսպան Պառօն Մարշալ ֆօն Պիպէրշդայն, հելլէն դեսպան Մ. Կրիբարիս, Սև—Լերան գործակատար Մ. Մագանովիչ երէկ Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցան Բարձր. Մեծ—Եպարքոսին հետ:

—Պուլկարիոյ Օսմ. Քօմիսէր Ֆերիդ Սադրզ փաշա երէկ տեսակցութիւն մ'ունեցաւ Արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշայի հետ:

—Ցունաց Պատրիարք Տ. Եոաքիմ Գ. երէկ Դատական պաշտօնարանն երթալով, տեսակցութիւն մ'ունեցաւ դատական նախարար Բարձր. Աբտիւլռահման փաշայի հետ:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ Օսմ. դեսպան Մահմուտ Նէտիմ փաշա, որ ժամանակէ մ'ի վեր մայրաքաղաքս եկած էր արձակուրդով, երէկ Կայսերական Պալատ երթալով՝ իր հրաժեշտի ողջոյնը մատոյց, և երեկոյին եւրոպական կառախումբով Վիէննա մեկնեցաւ:

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՇՆՈՐՀ.—Արքունի նաւարանին մէջ, Անսալտօ նաւարանին գործաւորներուն ձեռամբ նորոգուող Մէսուտիյէ, Ֆէթհի Պիւլէնտ և Աւնիլլահ մարտանաւերուն շինութիւններն աւարտած և իտալացի գործաւորներուն ցոյց տուած փութաջանութիւնն ու գործունէութիւնը Կայսերական գնահատութեան արժանացած ըլլալով, Վեհ. Կայսրը բարեհաճեցաւ զանազան պատուանշաններ շնորհել նոյն գործաւորներուն: Կայսերական հետեւորդ Զավուշներէն Ֆուատ պէյ երէկ նոյն պատուանշանները տարաւ յանձնեց արքունի Սթամպուլ շոգենաւին հրամատար Շիւքրի փաշայի: Ն. Վսեմութիւնն իր ձեռամբ բաշխեց զանոնք իտալացի գործաւորներուն, որք հուռա՜ աղաղակեցին ի պատիւ Վեհ. Կայսեր:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ.—Սուրիոյ, Մուսուլի, Մամուրէթ-իւլ—Ազիզի և Պիթլիզի նահանգներուն Տէֆթէրտարները, իրենց անհաճոյ ընթացքին պատճառաւ, ելմտական բարձր Յանձնաժողովին որոշմամբ պաշտօնանկ եղան Կայսերական Իրատէով: Անոնց տեղ կարող Տէֆթէրտարներ պիտի անուանուին, և այսուհետեւ մեծ ուշադրութիւն պիտի ընծայուի, որպէս զի ելմտական պաշտօնատարները կարող և ձեռնհաս մարդիկ ըլլան:

—Ելմտական բարձր Յանձնաժողովին պարտականութիւնները գծող Հրահանգին տրամադրութեանց համաձայն, պետական բոլոր վճարումները կեդրոնացման դրութեամբ (մէրքէզիյէթ ուսուլը) պիտի կատարուին այսուհետեւ: Հետեւապէս, Կայսերական Իրատէի մը համաձայն, նահանգային իշխանութիւնք ամէն շաբաթ կատարուած գանձումներուն, անհրաժեշտ վճարումներուն և զինուորական հօվալէներու համար վճարուելիք գումարներուն տեսակն ու քանակութիւնն հեռագրով պիտի հաղորդեն ելմտական պաշտօնատան և պետական տրոց գանձման փութացուցիչ յանձնաժողովը զանոնք քննելէ վերջ, ընդհ. ցուցակ մը պատրաստելով երկուշաբթի օրերը պիտի ղրկէ ելմտական բարձր Յանձնաժողովին, որ նոյն ցուցակը քննելէ և վաւերացնելէ վերջ, պիտի արտօնէ վճարումները: Ելմտական նախարարութիւնը սոյն արտօնութիւնն ստանալէ ետքը միայն պիտի սկսի կատարել վճարումները:

—Ելմտական բարձր Յանձնաժողովին պարտականութիւնները գծող Հրահանգին Ա. յօդուածը կ'տրամադրէ որ 1321 ելմտական տարւոյ ելմտացոյցը ներկայ ընթացիկ տարւոյ լրանալէն առաջ պատրաստուի հաստիք և ծախուց միջեւ հաւասարակշռութիւն գոյացնելով, և պատրաստուած ելմտացոյցը մատուցուի Կայսերական բարեհաճութեան: Ելմտական բարձր Յանձնաժողովն ըստ այսմ ազդարարեց ելմտական պաշտօնատան, որպէս զի 1321 տարւոյ ելմտացոյցին պատրաստութեան ձեռնարկէ:

ՍԵԼԱՆԻԿԻ կուսակալ Րէուֆ փաշայի պաշտօնը վաւերացնող Կայսերական Ֆերմանին հանդիսաւոր ընթերցումը տեղի ունեցեր է ի ներկայութեան քաղաքային ու զինուորական իշխանութեանց և ժողովրդեան հոծ բազմութեան: Կայսերական Ֆերմանին ընթերցումէն վերջ, կուսակալ Րէուֆ փաշա պերճախօս բանախօսութեամբ մը ջերմագին մաղթանքներ ըրաւ Կայսերական արեւշատութեան համար:

ՋՈՒՐԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Թուրք թերթ մը կ'իմանայ թէ ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ, Պէշիկթաշի և Օրթաքէօյի մէջ ջուրի խնդիրը լուծուած էր, Քեաղըթհանէի գետնաբուխ ջուրերուն շնորհիւ, նոյնպէս կ'խորհուի Պոլսոյ կողմը ջուրի պէտքը լրացնել Քէչէ—Սույի և ուրիշ հինգ գետնաբուխ ջուրեր Պոլիս բերելով: Այս մասին հարկ եղած քարտէսները պատրաստուած են արդէն: Մաքրիգիւղի կողմն ալ ջուրի նեղութեան առաջքն առնելու համար, Հալքալըի և այն կողմերը գտնուող ուրիշ գետնաբուխ ջուրեր Մաքրիգիւղ բերելու համար մասնագիտական քննութիւններ կ'կատարուին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը Պասրայի մէջ հիւպատոսութիւն մը հաստատած ըլլալով, Կայսերական Իրատէ մը վաւերացուց նորընտիր հիւպատոս Մր. Հէնրի Շանքի պաշտօնը:

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ քննիչ Մ. Տիւբուա դէլ և Թարգման Ֆայիգ պէյ Եանեա եւ Բրեվէզա գացին, նոյն երկու հրապարակներն ուսումնասիրելու, գիտնալու համար թէ տեղի կա՞յ մասնաճիւղեր հաստատելու:

ՄԱՀ ՍԹԷՎԸՆՍԸՆ ՓԱՇԱՅԻ.— Արքունի Թնդանօթարանի ճարտարագէտ—մեքենագէտ Ֆերիգ Սթէվընսըն փաշա երէկ առաւօտ մեռաւ իր բնակարանին մէջ, Բանկալթի: Անգլիացի զօրավարն Հոկտ. 16ին վերադարձած էր Անգլիա ըրած ճամբորդութենէն և յաջորդ Դչ. կաթուածահար եղած էր: Անգլ. գաղութը զգալի կորուստ մը կ'ընէ Ջօր. Սթէվընսընի մահուամբ: Կ'թողու այրի մը և ութ զաւակ:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.—Անցեալ Կիր. օր երկրաշարժի բուռն ցնցում մը զգացուած է Իզմիրի մէջ:

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ ԵՒ ՔՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷԻ Ղալաթիոյ, Բերայի և Պոլսոյ գրասենեակները գոց պիտի մնան յառաջիկայ Դչ., 1 Նոյմ.:

ՀԱՅ—ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ.—Հայ—Հռոմէականաց Կ.—Պատրիարք Տ. Պօղոս Սրբազան Սապպաղեան, Պատրիարքական Փոխանորդ Արփիարեան Սրբազան, Էրզրումի Առաջնորդ Բչուրեան Կարապետ եպիսկոպոս և Գործակատար Ցովսէփ էֆ. Շէհրեանի ընկերակցութեամբ, երէկ Բ. Դուռն երթալով, իր անդրանիկ այցելութիւնը տըւաւ Բարձր. Մեծ—Եպարքոսին, Պետական Խորհրդոյ նախագահ Բարձր. Սայիտ փաշայի, Ներքին գործոց նախարար Բարձր. Մէմտուհ փաշայի, Արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիգ փաշայի, և եպարքոսական ու արտաքին գործոց խորհրդական Թէվֆիգ և Նասիմ փաշաներուն: Յետոյ Դատական պաշտօնարանն երթալով, այցելութիւն տուաւ դատական և կրօնական գործոց նախարար Բարձր. Աբտիւլռահման փաշայի, Խորհրդական Շիւքրի պէյի և կրօնական գործոց Տնօրէն Զիվէր պէյի: Նոյնպէս այցելութիւն տուաւ Բարձր. Շէյխ—իւլ—Իսլամ էֆ.ի և ուրիշ պետական անձնաւորութեանց:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՑՈՐԵՆ.—Հրապարակն անփոփոխ կը մնայ: Երէկ հասան 14 վակոն Անատոլուէ: Գիները նոյն կ'մնան:

ԱԼԻՒՐ.— Վաճառուեցաւ 1,125 պարկ: Գիներն անփոփոխ կ'մնան:

ՄԵՏԱՔՍ ԵՒ ԽՈՋԱԿ.— Շարժուն գործերը քիչ մ'աւելի բանուկ են: Թէ' մեր հրապարակին վրայ և թէ' դուրսէն խնդրանք կայ ամէն տեսակ խամ (կրէժ) մետաքսներու վրայ: Արտածողներն ու արտադրիչները զգուշաւոր ընթացք մը կ'բռնեն: Լիոնի մէջ գիներն են. Պրուսա—Պաղտատ 13/15, 42 ֆր., Սուրիա, 9/11, 41—$41\frac{1}{2}$ ֆր., Ճափոն 24/30, $47\frac{3}{4}$ ֆր: Գործերը բաւական բանուկ են սափական տեսակներուն վրայ: Սակայն գիները շատ դանդաղ կ'բարձրանան: Անցեալ շաբթու Արեւելքի նաւահանգիստներէն 432 հակ խոզակ ղրկուած են Մարսիլիա:

ԱՆԳԼԻՈՅ ՊԱՆՔԱՅԻՆ շաբաթական հաշուեկշիռէն կ'երեւայ թէ մետաղադրամի պակսած է 2,328,000, առեւտրական թուղթերը պակսած են 2,454,000, և պանքատոմսերու պահեստը պակսած է 3,738,000, որով պահեստի համեմատութիւնն է 53.88%:

Քրոնիկ Հայ. Եկեղեցւոյ

Ղալաթիոյ Լուսաւորչ տաճարն երէկ իր ամէնէն հանդիսաւոր օրերու շուքն առած էր այցելութեամբը Կիլիկիոյ Վեհաշնորհ Ս. Կաթողիկոսին, որ եկած էր, ինչպէս յայտնեց իր քարոզին մէջ, իր ուխտը կատարել Ամենափրկչի տաճարը։ Առաւօտուն կանուխ Յակոբ էֆ. Էսաեան եւ Յովհաննէս էֆ. Մուրատեան գացին Երուսաղէմատուն, Ս. Կաթողիկոսն հրաւիրելու եկեղեցի։ Ս. Կաթողիկոսը ժամ 3½ին հասաւ։ Առաջին կառքին մէջ բազմած էր Ս. Կաթողիկոսը, իր քովն ունենալով Տ. Գէորգ Եպս. Երէցեան, իսկ դիմացը՝ Յակոբ էֆ. Էսաեան. երկրորդ կառքին մէջ նստած էին Տ. Կարապետ Ծ. Վ. Տ. Կարապետեան, Տ. Ներսէս Վ. Տէր-Պապայեան եւ Մանուկ սարկաւագ, Յովհաննէս էֆ. Մուրատեան. երրորդ կառքին մէջ էին Ատանայի մայր եկեղեցւոյն աւագերէցը, եւն.։ Եկեղեցւոյն առջեւ պատրաստ կ'սպասէր եկեղեցական թափօրը, մասնակցութեամբ Տ. Բաբգէն Ծ. Վ. Կիւլէսէրեանի, Տ. Եղնիկ Վ. Պապաեանի, Ղալաթիոյ քահանայական դասուն եւ այլ թաղերէ եկած մէկ քանի քահանաներու. Ներկայ էր նաեւ Բերայի աւագերէց Տ. Մկրեան Հայր։ Կեդրոնական վարժարանի աշակերտք իրենց ուսուցիչներով կեցած էին դասին ետեւ։ Ս. Կաթողիկոսը դրան առջեւ զգեստաւորուեցաւ, խաչ եւ գաւազան առաւ, եւ Հրաշափառով առաջնորդուեցաւ եկեղեցի, ուր սեղանին առջեւ Տ. Գէորգ Սրբազանի հետ ըսաւ «Ուրախ եղէ ես» սաղմոսն եւ յարակից աղօթքը։ Պատարագը մատոյց աւագերէց Տ. Մկրտիչ քհնյ.։ Ճաշու Գիրքէն վերջ Ս. Կաթողիկոսը տուաւ գեղեցիկ քարոզ մը ուխտի վրայ.—«Այս փառաւոր տաճարը, միեւս հնագոյնը Պոլսոյ Հայոց եկեղեցիներուն, նուիրուած է մեր հոգիներու փրկիչ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի անուան։ Ս. Գրիգոր Անտիւքատի խորվիրապին մէջ տառապելէն 14 երկար տարիներ անցուց, համբերութեամբ եւ առանց տրտունջի, եւ Հայ ժողովուրդին պարգեւեց Քրիստոնէութեան Ս. լոյսը, եւ զայն բերաւ ճշմարտութեան ճամբուն։ Նա մեր բոլոր հոգեւոր եւ բարոյական պէտքերուն գիտակից է եւ միշտ աղօթող անոնց բարւոք լրացման համար։ Սա բազմութիւնն անտարակոյս բան մը կ'նշանակէ, տաճարին մէջ հաւատաւոր ժողովուրդին այս խուռներամ ներկայութիւնն անտարակոյս զգացման մը արտայայտութիւնն է։ Այո՛, հոս եկած ենք մեր խոնարհ ուխտը մատուցանելու Ամենափրկչին առջեւ։ Ի՞նչ է ուխտը.— Նա դաշինք մ'է մեր երկնաւոր Հօր հետ, որպէս զի ըստ արժանւոյն կատարենք մեր կեանքի պարտաւորութիւնները, հոգեւոր պարտաւորութիւնները։ Ուխտի երկու բացորոշ օրինակներ կ'տեսնենք Ս. Գրոց մէջ, առաջին Յակոբ նահապետի ուխտը, Խառանու մէջ, ուր քնացաւ իբր բարձ քար դնելով գլխուն տակ, եւ երազին մէջ տեսաւ լուսաւոր սանդուղ մը, ուրկէ ելեւէջ կ'ընէին երկնից հրեշտակները։ Յակոբ ըսաւ թէ հոն է երկնից ճանապարհը, եւ հետեւեալ ուխտն ըրաւ.— «Տէր Աստուած, եթէ շնորհես որ անփորձ կատարեմ այս ճանապարհորդութիւնը, եթէ անփորձ պահես զիս, այն ատեն, ահա կը խոստանամ քեզ նուիրել տասանորդը ինչքերուս»։ Աստուած ընդունեց Յակոբի այս համեստ խնդիրքը, եւ նա եղաւ հայր բազմաթիւ զաւակներու եւ արջառի։ Երկրորդ ուխտն է Սողոմոնի ուխտը, որով կ'խնդրէ Աստուծմէ ազատ պահել զինք կարօտութենէ եւ աղքատութենէ, եւ շնորհ ընել որ արդարութեամբ վարէ կեանքը «հեռու պահէ զինքը ստէ, եւ ընէ որ ստութիւն չելլէ շրթունքէն։ Սողոմոն պերճութիւն չի խնդրեր, զի պերճութիւնը կրնայ զմարդ ընչաքաղցութեան առաջնորդել, հեռու միայ կ'ուզէ նաեւ աղքատութենէ, զի կրնայ ըլլալ որ ագահ եւ վատթար կեանքի առաջնորդուի։ Քրիստոնէութեան պարտքն է ըլլալ համեստ իր խնդրուածքներուն մէջ։ Խնդրելու է Աստուծոյ արքայութիւնը, եւ այս կ'նշանակէ աղաչել որ Աստուած մեր հետ բնակի. երկրորդ, խնդրելու է Աստուծոյ արդարութիւնը, եւ այս կ'նշանակէ արդար ըլլալ մեր երկնաւոր Հօր չափ։ Քրիստոնեան հետամուտ ըլլալու չէ հեթանոսաբար դիզելու եւ ամբարելու. նայեցէ՛ք, կ'ըսէ Աւետարանը, երկնից թռչուններուն, որք ո՛չ կ'ցանեն, ո՛չ կ'սերմանեն, եւ ո՛չ կը հնձեն, այլ երկնաւոր Հայրը կ'հոգայ զանոնք. նայեցէք հովտի շուշաններին, որ ո՛չ կ'մանէ, ոչ կ'հիւսէ, այլ քան զՍողոմոն պերճ կ'զգեստաւորուի։ Ասիկա չի նշանակեր թէ ծուլութեամբ պէտք է ապրիլ, թէ հարստութիւնը խոտելի է. ո՛չ, աշխատութիւնը ձիրք է աստուածապարգեւ, եւ այն ձեռքն որ չաշխատիր, կ'ըսէ Պօղոս, չորնալու արժանի է։ Հարստութեան կէտ նպատակին պէտք է ըլլայ գործածուիլ օգտակարապէս իր նմաններուն համար»։ Ս. Կաթողիկոսը մաղթանքներով վերջացուց իր քարոզը վասն արեւշատութեան Վեհ. Կայսեր, սրտագին «ամէն»ներու ձայնակցութեամբ եւ աղօթեց ժողովուրդին համար։

Պատարագը շարունակուեցաւ հանդիսաւորապէս, որմէ վերջ Ս. Կաթողիկոսն առաջնորդուեցաւ Թաղ. Խորհրդարան. պահ մը վերջ ներկայացաւ Ղալաթիոյ Մէմորիըլ Չըրչի անկլիքան երէցը, որ Ս. Կաթողիկոսին Աջն համբուրելով սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ անոր հետ։ Ս. Կաթողիկոսն բոլոր հետեւորդ եկեղեցականներով Խնամակալութեան կողմէ հրաւիրուեցաւ մեծ սրահը, ուր կարգաւ շարուած էին Կեդրոնական վարժարանի եւ Նախակրթարանի աշակերտք։ Սրահն յարդարուած էր այս այցելութեան համար, եւ կաթողիկոսական Աթոռը դրուած էր բեմի մը վրայ։ Կեդրոնական վարժարանի բարձրագոյն կարգի աշակերտներէն մէկը կարճ ուղերձ մը կարդալով, Ս. Կաթողիկոսին օրհնութիւնն հայցեց, եւ ապա այդ ուղերձը, Թաշճեան էֆ.ի կողմէ գեղագրուած, մատոյց Ս. Կաթողիկոսին։

Բոլոր աշակերտք կարգաւ համբուրեցին Վեհաշնորհ Կաթողիկոսին Աջը։ Ս. Կաթողիկոսն օրհնեց հաստատութիւնը, եւ մաղթեց որ անիկա միշտ օգտակար հանդիսանայ, իր բարի բարի արդիւնքներով։ Միջօրէին, ի պատիւ Ս. Կաթողիկոսին սեղան մը տրուեցաւ, որուն վրայ Ս. Կաթողիկոսն յիշելով Վեհ. Կայսեր Թանկագին բարիքները, բաժակ առաջարկեց Նորին Կայս. Վեհափառութեան արեւշատութեան, խանդավառ ծափերու մէջ։ Սեղանին մասնակցեցաւ նաեւ Մէմորիըլ Չըրչի երէցը։ Ս. Կաթողիկոսը պահ մը հանգստանալէ վերջ, բոլոր հետեւորդ եկեղեցականներուն եւ Խնամակալութեան անդամոց հետ շրջեցաւ Կեդրոնական վարժարանի եւ նախակրթարանի դասարանները, ուր Ս. Կաթողիկոսը միշտ մէկ-մէկ անուշ խօսք եւ քաջալերանք կ'ըղղէր աշակերտներու ուղղուած։ Ցոյց տրուեցան նաեւ բնագիտական, տարրաբանական գործիքները, որոց ի տես, Ս. Կաթողիկոսն ըսաւ.— «Անշուշտ, հոս Շահնազարեանի վերաբերեալ առարկաներ ալ կան, որոնց հաշիւը պիտի ուզեմ օր մը» աւելցուց ժպտադին։ Թերասին վրայ մանկապարտէզի փոքրիկներն իրենց քնքուշ ձայնով երգ մը երգեցին ի պատիւ Վեհաշնորհ հիւրին։ Մատենադարանին մէջ ցոյց տրուեցան ձեռագիր հնութիւնները, զորս ուշադիր քննեց Վեհաշնորհ Կաթողիկոսը։ Ապա հրաժեշտ առաւ. բակին մէջ պահ մը աղօթեց Կոլոտի շիրմին վրայ, եւ մեկնեցաւ Երուսաղէմատուն։

** Ի յիշատակ Ս. Կաթողիկոսին այցելութեան, երկու Կիլիկեցի սաներ ձրիաբար պիտի պահուին Կեդրոնական Վարժարանի մէջ։ Այս որոշումը գոհունակութիւն պատճառած է Ս. Կաթողիկոսին։

Ս. Պատրիարք Հայրը գրաւոր կերպով դիմում կ'ընէ բարեսէր անձերու, նուիրապէս օժանդակելու համար Կիլիկիոյ Աթոռին կարօտութեանց։

—Ամասիոյ եւ Մարզուանի Առաջնորդ Տ. Արիստակէս եպսկ. Վանքեան երէկ Ս. Պատրիարք Հօր այցելեց եւ տեսակցութիւն մ'ունեցաւ վիճակային զանազան խնդիրներու վրայ։

—Կէտիկ Փաշայի Թաղ. Խորհուրդը խնդրած էր Ս. Պատրիարք Հայրէն որ Տ. Արիստակէս քհնյ. Վարժապետեանը յաջորդէ հրաժարեալ աւագերէցին տեղ։ Այս անգամ, քահանայական դասը խնդրած է Ն. Սրբազնութենէն որ Գում Գաբուի դուրսի Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյ Տ. Սուքիաս քհնյ.ն պաշտօնավարէ։

—Ռոտոսդոյի Ցիւաուլեան վարժարանին բացումը կատարուեցաւ երեքշաբթի, Վեհ. Կայսեր Ծննդեան Տարեդարձին օրը։ Վարժարանին դուռը բացաւ Կուսակալի օգնական Սպիրաքի էֆ., հանդէսին ներկայ էին Առաջնորդ Տ. Վահրիճ Ծ. Վրդ. եւ Տ. Վաղարշակ Վրդ. Արշակունի, որ Ս. Կաթողիկոսին արտօնութեամբ իր ծննդավայրը՝ Ռոտոսդօ մեկնած էր արձակուրդով։ Շէնքին ճարտարապետն է Արամ էֆ. Թահտաճեան։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Հոկտ. 27.—Նիքոլա Կայսրն հրաման ըրաւ որ Խաղաղականի Բ. Նաւաբաժնին (Պալթիկի Նաւատորմը) միանան Սմոլէնսք եւ Սէն Բեթերսբուրկ շոգենաւերն իբրեւ յածանաւ, Տօն եւ Տնէբեր անուամբ։

ԼՈՆՏՈՆ, 27.—Լորտ Լէնստաուն ռուս ծովակալ Ռօժեստվենսքիէն մանրամասն տեղեկագիր մը ստացաւ Հիւսիսային ծովու մէջ պատահած դէպքին վրայ, ծանուցանող թէ ձկնորսանաւերը դիտմամբ ռմբակոծուած չէին։ Նաւաբաժնին սպաները նոյն ձկնորսանաւերուն մէջ թորփիլանաւի նմանող երկու շոգենաւեր տեսած ըլլալով, ռուս ծովակալն հետեւցուց թէ անոնք ճափոնական մարտանաւեր էին։ Ռուս ծովակալն ի վերջոյ ցաւ կ'յայտնէ այս դէպքին վրայ։

ԼՈՆՏՈՆ, 27.—Ռոյթէր կ'հերքէ այն լուրը թէ Անգլ. Կառավարութիւնը վերջնագիր մ'ուղղած ըլլայ Ռուս կառավարութեան։

ՎԻԿՕ, 27.—Պալթիկի նաւատորմը երէկ իրիկուն ամբողջովին հոս հասաւ։ Սպանիոյ կառավարութիւնն արտօնութիւն տուաւ որ մէն մի ռուս մարտանաւի 400 թօնօ ածուխ հայթայթուի։ (Տես վարը)։

ՀՈՒԼ, 27.—Պալթիկի նաւատորմին յարձակում կրող ձկնորսանաւերու զոհերուն յուղարկաւորութեան առթիւ, Ռուսիոյ դէմ թշնամական ցոյցեր տեղի ունեցան։

ՖԻՈՒՄԷ, 27.—Անգլ. նաւատորմին այն նաւաբաժինը, որ հոս կ'գտնուէր, մեկնեցաւ Միջերկրականի անգլ. նաւատորմին միանալու, ի Ճիպրալթար։

ԼՈՆՏՈՆ, 27.—Շանկայէ կ'հեռագրուի Սթանտըրտի թէ Բորդ Արթուր Հոկտ. 25ին բոցերու մէջ էր։

ՄՈՒԳՏԷՆ, 27.—Մուգտէնի հարաւային կողմը, թնդանօթի կռիւն այսօր շարունակուեցաւ։ Այսօր Ռուսերն են որ առաջին անգամ սկսան կրակ ընել։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 27.—Պիրժէվիյէ Վէտօմօսդի կ'ծանուցանէ թէ անյայտացած է ռուսական այն ջոկատն որ Զօր. Քօզակովսքիի հրամանին ներքեւ կ'գործէր Շա—Հօի ճակատամարտներուն մէջ, ռուսական ծայրագոյն աջ թեւին կողմը։

ՎԻԵՆՆԱ, 27.—Կայսրն ընդունեց ելեւմտական գործոց նախարար Պօէմ ֆօն Պավէրք ասպետին հրաժարականը, եւ ելեւմտական նախարար անուանեց Քօզէլի զօրաբաժնին պետ Զօր. Ճովանէլլին, եւ երկրագործական նախարար անուանեց Մ. Ֆէրտ Պուքուի եւ Բրօֆ. Ռանտանն ալ անպաշտօն նախարար։

ՎԻԵՆՆԱ, 28.—Լոնտոնի քաղաքային շրջանակներուն մէջ համոզում կայ թէ անգլեւռուս միջադէպը բարեկամաբար պիտի կարգադրուի։ Անգլ. վերջնագրի մը մասին Տէյլի Մէյլի տուած լուրը ճիշդ չերեւիր, բայց միջնորդութեան համար Ֆրանսայի առաջարկը ճիշդ կ'թուի։ Ռոյթէր կ'իմացնէ թէ Ռուսիոյ պաշտօնական պատասխանն ընդհուպ պիտի հասնի եւ պիտի պարունակէ խորին վշտի մը արտայայտութիւնն եւ յօժ ընդարձակ հատուցում մ'ընելու բարեացակամութեան հաւաստիքը։ Ռոյթէր կ'յարէ թէ դժուարութիւններ յառաջ պիտի գան, եթէ Անգլիա պնդէ ռուս սպաներուն պատժուելուն վրայ։ Ռուսիա բոլորովին տրամադիր է զանոնք պատժելու, բայց ինքնակամ կ'ուզէ գործել, եւ անգլիական պնդումը պիտի նկատէ իբրեւ ճնշում մը Ռուսիոյ ազատ կամքին վրայ. Ծովակալ Ռօժեստվենսքիի տեղեկագիրն արդէն հասաւ. իր ցաւը կ'յայտնէ դէպքին վրայ, որուն տեղի տուած է թիւրիմացութիւն մը, վասն զի անգլ. ձկնորսանաւերը մութին մէջ ճափոնական թորփիլանաւեր համարուած եւ ըստ այժմ ռմբակոծուած են։

ՆԱՍԻՈՆԱԼԻ ԵՒ ՖՈՒՐՆԻԷԻ

ՄԱՏՐԻՏ, Հոկտ. 27.—Բացարձակապէս կ'հերքուի այն լուրը թէ Սպանիոյ կառավարութիւնն իբր թէ արտօնութիւն տուած ըլլայ Պալթիկի նաւատորմին պարենաւորուելու Վիկոյի նաւահանգստին մէջ։ Կառավարութիւնը բացէ ի բաց մերժեց այս արտօնութիւնը։ Պալթիկի նաւատորմն երեկոյին պիտի մեկնի Վիկոյէ, 24 ժամ միայն վերջ սոյն նաւահանգստին մէջ, առանց իր ածուխի եւ ջուրի պաշարը նորոգել կարենալու։

ԼԻԶՊՈՆ, 27.—Միջերկրականի անգլ. նաւատորմը Ճիպրալթարի առջեւ միացաւ Մանշի անգլ. նաւատորմին հետ։ Միացեալ երկու նաւատորմերը Պալթիկի նաւատորմին անցքին կ'սպասեն Լակոսի նաւահանգստին բացերը, Բորթուկալի հարաւային կողմը։

—Պալթիկի նաւատորմին վերաբերող ռուսական երկու յածանաւեր Սէն—Վէնսանի հրուանդանին բացերը, Ալկարվէի Բորդուկէզ նահանգին հարաւ արեւմտեան ծայրը նշմարուեցան։ Երկու յածանաւերն ալ աւրուած են եւ չեն կրնար վերստին գտնել իրենց ուղղութիւնը։ Ծովը շատ ալեկոծ է։

ԼՈՆՏՈՆ, 28.—Նախարարաց Խորհուրդն այսօր պիտի գումարուի վարչապետ Մր. Պալֆուրի նախագահութեան ներքեւ, խորհրդակցելու համար անգլեւռուս դէպքին յառաջ բերած կացութեան վրայ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 28.—Պալթիկի նաւատորմին ընդհ. հրամատար ծովակալ Ռօժեստվենսքիի տեղեկագիրը վերջապէս հասաւ Նիքոլա Կայսեր։ Աւասիկ անոր պարունակութիւնը.—Ռուս ծովակալը կը յայտարարէ թէ շաբաթէն կիրակի (Հոկտ. 22—23) լուսնալու գիշերը, նաւատորմը Հիւսիսային ծովուն մէջ, Հուլի բացերը հանդիպեցաւ կասկածելի ձեւով երկու նաւերու։ Մշուշը շատ թանձր էր։ Ելեկտրական ցոլացուցիչներուն հակառակ, անկարելի էր որոշել նաւերուն ճիշդ տեսակը։ Ռուսական նաւատորմը նշաններ ըրաւ, որոց գէշ կերպով պատասխանուեցաւ։ Այս պայմաններուն մէջ, ծովակալը կարծեց թէ ճափոնական թորփիլանաւերու հետ էր գործը, եւ հրամայեց կրակ ընել։ Ծովակալը սաստիկ կ'ցաւի իր սխալին վրայ։

ՄԱՏՐԻՏ, 28.—Վիկոյի նաւահանգիստէն հանող ռուսական մարտանաւերուն սպաներն անգլեւռուս դէպքը կ'բացատրեն ըսելով թէ երկու թորփիլանաւերու սպառնալիքին վրայ է որ Ռուսերը պարտաւորուեցան կրակ ընել։

ԼՈՆՏՈՆ, 28.—Լիաօ—Եանկէ կ'հեռագրուի թէ երկու բանակներուն միջեւ ճակատամարտն երէկ վերսկսաւ Մուգտէնի հարաւային կողմը։ Ճափոնցիք իրենց դիրքերը կ'յառաջացնեն Լին—Շին—Բուի կողմէն։ Զօր. Քուրոբաթքին իր գիծերը սեղմեց 15—20 քիլոմեդրի վրայ, Լին—Շին—Բուի եւ Դին—Տիա—Բուի ճափոնական դիրքերուն միջեւ։ Ռուսական ստուար ոյժեր համախմբուած են Շա—Հօի եւ երկաթուղիին միջեւ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

(ԼՈՒՐԵՐ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԹՂԹԱԲԵՐՈՎ. ՀՈԿՏ. 26.)

ՊԱԼԹԻԿԵԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ

ԱՆԳԼԵՒՌՈՒՍ ԽՆԴԻՐԸ

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 25.—Անգլ. Կառավարութիւնը Պեդերսպուրկ ղրկած ծանուցագրով կարեւոր պահանջումներ կ'ընէ, որոց մէջ առաջինններն են պէտք եղած գոհացումը գործուած բռնաբարութեան համար, եւ կատարեալ հատուցում Ռուս նաւատորմին անարդարանալի վարմունքին զոհերուն համար։ Խիստ քննութիւն մը բացուած է արդէն։

** Ծովային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ցաւալի արկածին լուրն առնելուն պէս հրահանգ ղրկեց Անգլիոյ ծովեզերեայ, ինչպէս նաեւ Մանշի եւ Միջերկրականի նաւաբաժիններուն, որ ո եւ է պատահականութեան համար պատրաստ գտնուին միասին գործելու։

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 25.—Լորտ Լէնստաուն այսօր միջօրէէն առաջ խորհրդակցութիւն մ'ունեցաւ Բարլամէնդի անդամ Սըր Սէյմըր Քինկի եւ Տքդ. Ճէյմըրի հետ, որք ի դիմաց վնասուող նաւուց տէրերուն, վնասուց հատուցում պահանջեցին։ Լորտ Լէնստաուն ապա արտաքին գործոց պաշտօնատունը գնաց, ուր եկաւ նաեւ Մր. Պալֆուր եւ ժամ մը չափ խորհրդակցեցան։ Առաւօտուն ռուս դեսպան կոմս Պէնքէնտորֆ Լորտ Լէնստաունի բնակարանին մէջ երկարատեւ տեսակցութիւն մը ունեցած էր նախարարին հետ։ Կէս պաշտօնապէս կ'ծանուցուի թէ ռուս դեսպանը շատ ծանր բառերով իր անձնական ցաւակցութիւնն յայտներ է աղետաւոր արկածին համար։ Լորտ Լէնստաուն յետ միջօրէի ժամ 3ին տեսակցութիւն մ'ես ունեցաւ իր պաշտօնատան մէջ ռուս դեսպանին հետ։ Միջոցներ ձեռք առնուած են դեսպանին դէմ վիրաւորիչ ցոյցեր տեղի չունենալու համար։ Բազմաթիւ ոստիկաններ եւ լրտեսներ դրուած են արտաքին գործոց պաշտօնատան եւ կառավարական շէնքերուն մօտերը։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Հոկտ. 25.—Անգլ. դեսպան Մր. Հարտինճ ռուս Կառավարութեան հաղորդեց իր Կառավարութեան ծանուցագիրն որ պաշտօնապէս տեղեկութիւն տալով Հիւսիսային ծովուն մէջ տեղի ունեցած դէպքին վրայ, Անգլիոյ Կառավարութեան հայեացքը կ'պարզէ։ Ծանուցագրին մէջ ըսուած է նաեւ թէ մինչեւ որ ռուս Կառավարութենէն պատասխան չընդունուի, չպիտի ներկայացուին Անգլիոյ պահանջումները, որոց կատարեալ գոհացում պէտք է տրուի։

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 25.—Էտուարտ Թագաւորն 200 անգլ. ոսկի ղրկեց Հուլի քաղաքապետին, արկածի զոհերուն բաշխուելու համար։ Թագուհին ալ 100 անգլ. լին նուիրեց սպաննուած ձկնորսներուն որբոց եւ այրիներուն եւ իրենց վէրքերուն պատճառաւ աշխատելու անկարող եղողներուն։ Թագուհին ցաւակցական նամակով որպիսութիւնն հարցուց անոնց։

** Հուլի քաղաքապետն հետեւեալ հեռագիրը ղրկեց Վարչապետին. «Կ'խնդրենք կառավարութենէն որ արագ եւ խիստ միջոցներ տնօրինէ, ապահովելու համար զմեզ Ռուսաց ապագայ այսպիսի յարձակումներուն դէմ։» Մր. Պալֆուր անմիջապէս հետեւեալը հեռագրեց. «Ձեր հեռագիրն ստացայ։ Կրնաք կատարելապէս վստահ ըլլալ կառավարութեան ձեռք առնելիք միջոցներուն վրայ։» Եւ անմիջապէս ազդու տնօրինութիւններ ըրաւ։ Հեռագրաւ ծանոյց արտաքին եւ ծովային գործոց պաշտօնատանց եւ իր քարտուղարին թէ անմիջապէս Լոնտոն կուգայ։ Նախարարաց մեծ մասն Լոնտոն եկաւ։ Ռուսիոյ տալիք պատասխանէն ետքը պիտի որոշուի թէ ժամանակէն առաջ Նախարարաց Խորհուրդն ի նիստ գումարել հա՞րկ է թէ ոչ։

** Անգլ. արտաքին գործոց պաշտօնատունն հետեւեալ ազդարարութիւնն ըրաւ.—«Արտաքին գործոց պաշտօնարանն Հուլի եւ Կրիմսպիի ձկնորս արհեստաւորաց ներկայացուցիչներուն հետ տեսնուելով պէտք եղած տեղեկութիւններն առաւ Հոկտ. 21ի գիշերն Հուլի ձկնորս շոգենաւերուն մէկ մասին դէմ Պալթիկի ռուս նաւատորմին յարձակման վրայ։ Առնուած այս տեղեկութեանց վրայ պէտք եղած դիտողութիւնները ղրկուեցան Պեդերսպուրկի Կառավարութեան, յայտնելով թէ Ն. Վեհափառութեան Կառավարութեան կարծիքով կացութիւնն ո եւ է յապաղում չի կրնար վերցնել»։

ՀՈՒԼ, Հոկտ. 25.—Այսօր տեղի ունեցաւ դիակներուն ցուցադրութիւնը։ Հակառակ ընդհ. ակնկալութեան, ռուս դեսպանը ներկայացուցիչ չղրկեց։ Թաղումն եւ տեղի պիտի ունենայ։

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 25.—Ռուս դեսպան կոմս Պէնքէնտորֆ երէկ իրիկուն հասաւ։ Ոստիկանութիւնը կ'հսկէր կայարանին շուրջը, բայց կայարանին մէջ 200ի չափ երիտասարդներ հաւաքուած էին։ Վակոնը, որուն մէջ կ'գտնուէր կոմս Պէնքէնտորֆ, դիպուածով ճիշդ դեսպանատան կառքին քով կեցաւ եւ դեսպանն անմիջապէս անոր մէջ անցաւ։ (Լոնտոնի կայարաններուն մէջ ճամբորդներու սպասող կառքերն երկաթուղւոյն գծին ճիշդ քովը կը կայնին)։ Խմբագիր մը քաղաքավարութեամբ ողջունեց դեսպանն, որ ըսաւ.— «Այս առտու Թերթերէն իմացայ ձկնորսանաւերուն միջադէպը. պաշտօնապէս ոչինչ գիտեմ։» Խմբագրին հարցման թէ ի՛նչ կարծիք ունի այս մասին, Ռուս դեսպանը պատասխանեց. «Կ'ցաւիմ. ուրիշ բան չեմ կրնար ըսել։» Դեսպանն հազիւ իր կառքը նստած էր, ձիերը խրտչեցան եւ կառավարն հազիւ կրցաւ զսպել զանոնք. կառքը կայարանէն դուրս ելած պահուն, ոստիկանները ցրուեցին բազմութիւնը։

ՓԱՐԻԶ, Հոկտ. 25.— Մոգէնի թղթակիցներէն մին Շէրպուրի մէջ տեսակցութիւն մ'ունեցաւ ռուս թորփիլանաւի մը հրամատարին հետ, անգլեւռուս միջադէպին վրայ։ Հրամատարն ըսաւ թէ չի կարծեր որ ձկնորսանաւերն ռմբակոծուած ըլլան։ Իր կարծիքով թանձր մշուշի պատճառաւ ռուս նաւերը, միջազգային կանոններուն համեմատ, թնդանօթ արձակած ըլլալու են արկածի մը տեղի չտալու համար։ Ռուս նաւատորմին հրամատարը, Րօժէսդվէնսքի, զգուշաւորութեան մարմնացումն է։ Ծ. Արեւելք գացող ամէն նաւեր անթել հեռագրի գործիքներ ունին իրենց մէջ։ Այս կերպով Շէրպուրի մէջ հետեւեալ անթել հեռագիրն հասաւ նոյն թորփիլանաւին. «Կրկնապատկեցէք ձեր զգուշութիւնն ու հսկողութիւնը։ Թշնամին նշմարուեցաւ Էրմէլէ ջրանցքին մէջ։»

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 25. Վերջին լուրեր.— Պաշտօնապէս կ'ծանուցուի թէ մինչեւ ժամանումը Ռուս պատասխանին, ուրիշ ազդ չպիտի հրատարակուի։ Պեդերսպուրկէ Համ քաշուած լուրի մը նայելով, Ռուս նաւատորմին ծովակալին ետ կանչուիլը թէ՛ Անգլիոյ գոհացում տրուած ըլլալու, եւ թէ ծովակալին անկարողութեան համար է։ Ձկնորսանաւերու արկածին համար Նիքոլա Կայսեր առ Թագաւորն ուղղած հեռագրով ամենախորին ցաւ եւ սպաննուած ու վիրաւորուած ձկնորսներուն համար ցաւակցութիւն յայտնելն լուրը մեծ գոհացում յառաջ բերաւ։

ՔԷՕԼՆ, Հոկտ. 25.—Քէօլնիշէ Ցայթունկ Անգլեւռուս միջադէպին վրայ խօսելով կ'ըսէ.—«Անուրանալի է թէ կացութիւնը ծանր է։ Եթէ Ռուսիա պէտք եղած գոհացումն եւ ապագային համար հաստատ ապահովութիւն չտայ, ամենածանր տեսակէն շփոթութեան մը երկիւղը կայ։ Չենք կարծեր որ այս մասին Պեդերսպուրկի մէջ վտանգաւոր ըլլալու աստիճան անխորհուրդ շարժին։ Ռուսիա կատարելապէս առանձին է այս խնդրոյն մէջ, որուն հետեւանքը միայն իրեն կ'պատկանի։»

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Հոկտ. 25.— Նովօյէ Վրէմիա առեղծուածային դէպք մը կ'համարէ Հիւսիս. ծովու արկածը։ Անկարելի է վճռել խնդիրը, մինչեւ որ տեղեկութիւն չհասնի ծովակալ Րօժէսդվէնսքիէ։ Կարելի է որ ռուս նաւերուն կողմէ ցուցուած նշաններուն կարեւորութիւն տուած չըլլան ձկնորսանաւեր։ Յիշեալ թերթն արդարացնել կ'ջանայ ռուս նաւատորմին արարքը, ըսելով թէ պետութեան եւ պետական ոյժերուն ինքնապաշտպանութեան սկզբունքն ամենակարեւորն է. եթէ պաշտօնութիւնը ռուսերունն ըլլայ, կարելի է հարթել այդ միջադէպը։ Նովօյէ կ'ըսէ թէ «այս ցաւալի դէպքը մեծ զարմանք եւ խորին ցաւ յառաջ բերաւ բովանդակ Ռուսիոյ մէջ, ինչպէս ի Լոնտոն։ Տարակոյս չկայ թէ ռուս նաւաբաժինը զոհ գնաց իր մեկնումէն առաջ տարածուած խռովիչ զրոյցներու»։

ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՎԻԵՆՆԱ, Հոկտ. 25.— Մանչուրիոյ ռազմադաշտին վրայ վերջին օրերու կացութիւնը փոխուած չէ։ Բանակներն իրարմէ ամբողջ մը հեռու կեցած են եւ դիրքեր հետազօտելով կ'զբաղին։ Ճափոնական արեւմտեան բազուկին համար հետաքրքրական լուրեր կ'հասնին։ Մինչ կը կարծուէր թէ Օքուի բանակին ձախ բազուկը վերջին կռիւներէն ետք Շա Հօի հարաւակողմն Լինչիբու եւ մղուած էր, այժմ այդ գիւղին մէկ մասը բռնել է զատ, գրաւած է նաեւ Շաքէօի երկաթուղւոյ կայարանը, որ հազիւ տասն քիլոմեդր հեռաւորութիւն ունի Հուն Հօի վրայ երկաթուղւոյն կամուրջէն։ Հետեւաբար, ճափոնական ճակատն յարձակողական լաւ դիրքի մը մէջ է Ռուսաց արեւմտեան կողին դէմ։ Շաքէօ կայարանին քով ճափոնական ծայրագոյն ձախ բազուկը, Մուգտէնի հարաւակողմը, Հուն Հօի գլխաւոր կամուրջը պաշտպանող ամրութեանց առջեւ կ'գտնուի եւ Հուն Հօի մէջ թափող վտակէ մը բաժնուած է անկէ։ Հաւանական է թէ երկաթուղւոյ ամբողջ թումբը, մինչեւ Շաքէօ կայարանը, Ճափոնցիներուն ձեռքը կ'գտնուի, եւ ամուր դիրք մը բռնած է հոն, զոր ի զուր Ռուսերը կ'ամբարձեն շարունակ։ Կ'կարծուի թէ այդ դիրք Լինչիբու գիւղին մէջէն կ'անցնի, զի այդպէս ըլլալու է որ այդ գիւղին արեւմտեան մասը Ճափոնցիք եւ արեւելեան մասն ալ Ռուսերն առած են իրենց գործողութեան սահմանին մէջ։ Այս վիճակ չի կրնար երկար տեւել. պէտք է որ բաժնուին երկու բանակներն իրարմէ, եւ այդ ալ հաւանաբար Հուն Հօի վրայէն Քուրոբաթքինի նահանջովը պիտի ըլլայ։

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 25.—Մանչուրիոյ մէջ հանդարտութիւն կ'տիրէ։ Կ'երեւայ թէ ցուրտն ու գէշ օդն արգելք եղած են երկու կողմին գործողութեանց։ Բայց նշաններ կան թէ Շա գետին հարաւակողմը մեծ ճակատամարտ մը պիտի ըլլայ։ Ռուսերն Հոկտ. 21ին վերստին անցան Շա գետն եւ պատնէշներ շինեցին հոն եւ ծանր կորուստներ պատճառեցին Ճափոնցիներուն։ Ռուսերը կորուսին խաղախ գունդի մը հրամատարը՝ Բանքով եւ 22 խաղախ։ Երկու բանակներն այժմ վեց վերստ հեռու են իրարմէ։ Օեամա իր վերջին տեղեկագրով կ'ըսէ թէ Ճափոնցիք Շահօի ճակատամարտներուն մէջ սպաննուած 13,333 ռուսերու դիակները թաղեցին. եւ որովհետեւ Ռուսերն ալ առաջուց բաւական թուով թաղած էին, ուրեմն ստոյգ է, ինչպէս ծանուցուեցաւ նախապէս, թէ 15,000 ռուս մեռան այդ ճակատամարտին մէջ։

Տէյլի Թէլէկրաֆ կ'իմանայ թէ Ճափոնցիք լքուած նոր թնդանօթներ գտան որով գրաւուած Ռուս թնդանօթներուն ամբողջ թիւը 45ի բարձրացաւ։ Երկու բանակներուն գործողութեանց դադարն յստակ կերպով կ'տեսնուի։ Վառելիքի խնդիրն անձկութիւն կ'պատճառէ. պատրաստ մթերքը սպառած ըլլալով, գիւղերու մէջ բազմաթիւ տուներ քանդուեցան վառելափայտ հայթայթելու համար։ Զօրքերն առ հասարակ վրաններու տակ պատսպարուած ըլլալով, երկու բանակներն ալ շատ կ'նեղուին ցուրտէն, որ երթալով կը սաստկանայ։

ՉԻՖՈՒ, Հոկտ. 25.— Անդունկէն հասնող առագաստանաւ մը լուր բերաւ թէ պարէնի, զգեստի, ռազմանիւթի եւ Եալուի ճակատամարտին մէջ գրաւուած զանազան նիւթերով լեցուն ութ մեծ մթերանոցներ այրեցան. հրդեհը տեւեց երկու օր։ Կ'կարծուի թէ դիտմամբ կրակի տրուած է։ Մթերանոցներուն հսկողութեան պատասխանատու երկու Ճափոնցի պաշտօնեաներ անձնասպան եղան։

(Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ, Հոկտ. 26.)

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմանեան Միացեալ	Օ.Ո.	93 26½
Ամէնէն բարձր գին	»	93 10
Ամէնէն վար գին	»	92 26
Րումէլի երկաթուղի	Ֆր.	123 87½
Ամէնէն բարձր գին	»	124 75
Ամէնէն վար գին	»	124 75
Թրամուայ	»	87 —

ԲԱՑՈՒՄ, 15 Հոկտ.

Օսմանեան Միացեալ	Օ.Ո.	92 38
» » ժամ 6ին		92 38
Րումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	124 —
» ժամ 6ին		124 —
Հելլէնեան պարգեւաւոր Թուղթ	Ֆր.	429 —
» Նոր »	» Բ. Օ. Ո.	3 86
Ռէժիի բաժնեթուղթ	Օ.Ո.	15 38
Եգիպտ. Քրէտի Ֆոնսիէ Ա.	Ֆր.	283 50
» » » Բ.	»	268 50
Քարաֆ Կ. Պոլսոյ	»	520 —
Անատօլուի Երկթ. պարտաթ.	»	524 —
» « բժնթ.	Ա.Ո.	12 05
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Օ.Ո.	4 17½
Թրամուէյ բաժնեթ.	Ղրշ.	602 ½
» Ժուիսանս	»	200 —
» պարտաթ.	Ֆր.	494 —

Տէրքոս ջուրի Ընկ.	»	243 —
Հելլէնական 5% 1881	Ֆր.	235 —
Բաժնեթուղթ Լաւրիօնի	»	58 —
Թրամուայ	»	91 —
Քարաֆ Իզմիրի	»	570 —
Թէմպէքիի բաժնեթուղթ Ա	»	27 —
» » Բ	»	18 —
» պարտաթուղթ	»	480 —
Շիրքէթի Խայրիյէ	Օ.Ո.	30 —

ՄԻԼԱՆՕ

Բանսալիւս մէկ օրուան	Օ.Ո.	2 —	2.25
» ութ օրուան	»	4.75	5.25
Րումէլի Երկթ. »	Ֆր.	2 —	—

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

	ՎԱՃԱՌՈՒՄ	ԳՆՈՒՄ
Լոնտոն 3 ամիս	110 35	109 35
» չէք	110 15	109 35
Փարիզ 3 ամիս	22 63¾	22 83¾
» չէք	22 73¾	22 83
Պերլին մարք	18 48	18 53
Վիեննա քուրոն	21 70	21 80

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՑ

Անգլիական ոսկի	Ղրշ.	110 —
20 ֆրանքնոց	»	87 23
20 մարքնոց	»	107 15
Բօլ Էմբէրիալ	»	89 20
Թրիմիջ	»	51 04
Մէճիտիյէ արծաթ	»	107 30
Պէշլիք	»	103 30
Նոր Մէթալիք	»	102 20
Րուպլ Թղթադրամ	»	8 59

Անոյէ Ա. Անտէտոն, Ղալաթիա.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 27

Օսմանեան Միացեալ բաց.		Ա.Ո	84 50
» գոց.		»	84 37
Օսմ. Կայս. Պանքա		»	13 37
Եգիպտական Միացեալ		»	107 —
Անգլ. Քոնսոլիտէ		»	87 81
Փոխառութիւն Գաստայա		»	90 50
Պաւլկր. Փոխառ.	1888	»	93 —
» » Նոր	1892	»	93 —
Հելլէնական Ռանդ	1881	»	36 —
» Մօնօբօլ		»	47 —
Փոխան. Փարիզի վրայ		»	25 30
Թրամուայ		»	3 62
Ճափոնական 4%		»	72 50
Դրամադիզ		»	3 —

ՓԱՐԻԶ, Հոկտ. 27

Օսմանեան Միացեալ բաց.		85 80
» »		85 85
Րումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	126 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	588 —
Օսմ. Մաքս. Նոր Փոխառ. 4%	»	466 —
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	361 —
Պանք տը Սալօնիք		164 —
Պալիա Գարաայտըն		1565 —
Ֆրանս. Ռանթ 3%	»	97 65
Քաճար Լիօնէ	»	1140 —
Պանք տը Բարի	»	1248 —
Սպանիական արտաքին	»	86 95
Իտալական Ռանթ	»	103 90
Թրամուայ	»	91 50
Ջէք Լոնտոնի վրայ	»	25 11
Դրամադիզ Ֆրանս. Պանքայի		3 —

ՎԻԵՆՆԱ, Հոկտ. 27

Փոխան. Փարիզի վրայ	քուրոն	95 27
» Լոնտոնի վրայ	»	239 [illegible]
Րումէլի Երկաթուղի	»	131 —
Օսմ. Ռէժի	»	340 —
Դրամադիզ		3½

ՊԵՐԼԻՆ, Հոկտ. 27

Օսմ. Միացեալ		83 90
Անատօլուի Երկ. պարտաթ.	մարք	102 50
» » բաժնթ. 60%	»	98 60
Ռուսական 4%	»	91 40
Րումէլի Երկաթուղի	»	127 50
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 20
Ճափոնական փոխառութիւն 1903		87 25
Դրամադիզ		4 —

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ 1905 ԹՈՒԻՆ

Ընդարձակն՝ 320 էջ, 3 ղրշ., փոքրն՝ 38 էջ, յաւելուածով 1 ղրշ.։

Բովանդակութիւն.— Հայոց ընդհանրական Հայրապետին օրհնութեան կոնդակը. Գիտակի, Տքդ. Համլինի, Տքդ. Րիկսի եւ Գեր. Թ. Պօյաճեանի լուսանկարները, 10 մրցանակաւոր խնդիրներ, բարոյական, առողջական, ընտանեկան, բժշկական, գիտական, պատմական, երկրագործական, վիճակագրական եւ կենսագրական թարմ ու օգտակար նօթեր, հարցարան, գործի մարդոց բաժին, զուարճալիք, շերամաբուծական քերական, առտնին հիւանդապահութիւն եւն. եւն. եւն.։

Կ'ծախուի ամէն առաջնակարգ գրավաճառներու քով։ Կեդրոնատեղի Մատթէոսեան տպարան։ 24—5

ՔՕՆԵԱՔ ՊԱՐՊԱՐԷՍՍՕ Մ. ԵՂԲԱՐՑ

Պարպարէսսօ Մ. Եղբարց յունական քօնեաքը զուտ խաղողի արտադրութիւն է որուն ճարտարարուեստական հսկայ գործարանը հիմնուած է 1840ին եւ փոխանցուած է իրենց հօրմէն։

1875 եւ 1888ի յոնիական արուեստահանդէսը, 1889ի Փարիզի, 1894ի Շիքակոյի ամերիկեան, 1895ի Պօրտօի եւ 1900ի Փարիզի մեծ արուեստահանդէսները միահամուռ հաստատած են որ Պարպարէսսօ Մ. Եղբարց ժառանգաբար պատրաստած քօնեաքը թէ՛ հին է թէ՛ ընտիր եւ ի հաստատութիւն՝ վարձատրած են պաշտօնական մրցանակներով։ Նոյնը կ'հաստատեն նաեւ մեծահռչակ բժիշկներու եւ քիմիագէտներու վկայութիւնք։

Պարպարէսսօ Մ. Եղբարց քօնեաքին տրուած ուրիշ բազմաթիւ վկայագրերը աւելորդ է թուել, քանի որ ճանաչուած է այն եւ սպառումը՝ առաջին աստիճանի մրցակիցներուն նախանձը գրգռելու չափ։

) Արծաթ Խաչ Ս. Փրկչ.
Մենաշնորհեալ պատիւ) Հայթայթիչ արքայական
) տան Ն. Վեհ. Ցանուսօ
) ականի Թագաւորին.

Ամէն յանձնարարութեան համար դիմել

Առ Գ. ԱԹԱՆԱՍ Ս. ՔԱԼՕԽՐԻՍՈՖ

Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ 20—12

Կ. Պոլիս. Ղալաթա

ԿԱԹԻԼ ՄԸ ՋՈՒՐ

ՄԱՆՐԱԴԻՏՈՎ ԴԻՏՈՒԱԾ

Ի սերեւ կը տեսնուի բազմաթիւ մանրէներ մը բոլոր հեղուկ մասին մէկ կաթիլ, մեծցնելէն երեք օր վերջ ճնշուած։ ԿՈՒՏՐՕՆ ԿԻԻՏՕՆ կ'ապահովէ այս միջոցներու մէջ ջուրի կամ բոլոր մէջ։

30 տարի կայ որ Բարիզի առաջնակարգ դեղագործներէն Պ. ԿԻԻՏՕ, յաջողեցաւ խայծղանը (գաթրան) ջուրի մէջ հալեցնել։ Այս գիւտին շնորհիւ այսօր ամէն դեղագործի քով կը գտնուի ԿՈՒՏՐՕՆ ՏԸ ԿԻԻՏՕ անուն հեղուկ մը որ մեծ քանակութեամբ խտացած խայծղան (գաթրան) կը պարունակէ եւ գիւրութիւն կուտայ անկէ եղած ատեն վայրկեանաբար

պատրաստելու խայծղանի ջուր մը յըստակ ու ազդեցիկ։ Այս հեղուկը պատրաստելու համար բաւական է մէկ կամ երկու գդալ ԿՈՒՏՐՕՆ ԿԻԻՏՕ լեցնել գաւաթ մը ջուրի եւ կամ ուրիշ գործածական ըմպելիի մը մէջ։ ԿՈՒՏՐՕՆ ՏԸ ԿԻԻՏՕՆ կանոնաւորաբար ու տեւական կերպով ԱՄԷՆ ՃԱՇԷ առաջ կամ ճաշի ժամանակ խմել բաւական է կարճ ժամանակի մէջ բուժելու համար յամառ ՀԱՐԲՈՒԽՆ ու ՀԻՆՑԱԾ ԻՋՈՒԱԾՔԸ։ Շատ անգամ բաւական առաջացած թոքախտն ալ կը բժշկուի, որովհետեւ խայծղանը թոքին մանրէներուն կազմալուծումը կը գադրեցնէ [illegible] մալուծող վնասակար միքրոպները, որոնք թոքը ծակ ծակ կընեն։ Ամէն մարդ գիտէ այս ճշմարտութիւնը։

Եթէ ճշմարիտ ԿՈՒՏՐՕՆ ԿԻԻՏՕՒ տեղ այս կամ այն գեղն ուտել առաջարկեն ձեզ, եթէ անոր չափ ազդեցիկ, դղուշացէ՛ք. չահամոլութեան համար կընեն դեղագործք այդպիսի առաջարկներ։ Եթէ կուզէք վերջնականապէս բուժել ձեր հազը, հարբուխը, անհոգութեան պատճառաւ հինցած պռնչիթը, կուրծքի իջուածքը եւ կոկորդի բորբոքումը եւ մինչեւ իսկ դժուարաչնչութիւնն ու բաւական առաջացած թոքախտը, անպատճառ ԿԻԻՏՕԻ ԽԱՑՔՂԱՆ պահանջեցէք դեղարաններէն։ Այս դեղ Նորվէկիոյ եղեւնի խայծղանէն կարտադրուի, զոր խայծղանը լուծելի ընելու գիւտը հեղինակը Պ. ԿԻԻՏՕ կը պատրաստէ։

Այս պատճառով իր նման դեղերու ամենաազդեցիկն ու անվրէպ բժշկողն է։ Ձը խաբուելու համար ուշադրութիւն ըրէք շիշերուն վրայի պիտակին որ պէտք է պարունակէ ԿԻԻՏՕ բառը Գաղ. մեծ գիրերով տպուած, ասոր տակը, Պ. ԿԻԻՏՕԻ ստորագրութիւնը կարմիր, կանանչ եւ մանիշակագոյն մելանով շեղակի գրուած նոյնպէս հասցէն Maison Frere 19, rue Jacob, Paris։

Այս դեղին բժշկութիւնը օրական 20 փարայի կուգայ որ անպատճառ կը բժշկէ հիւանդը։

Գաղ. Անոնք որ խայծղանի ջուրէն չեն ախորժիր, անոր տեղ ամէն ճաշի ժամանակ 2-3 հատ ԿԻԻՏՕԻ ՔԱՓՍՈՒԼ կրնան կլլել, ինչ որ Նորվէկիոյ եղեւիններու խայծղանէն պատրաստուած ըլլալով անոր բուժիչ ազդեցութիւնն ունի եւ կառաջեւ կը դիւրացնէ մարսողութիւնը, որովհետեւ խայծղանը խիստ օգտակար է ստամոքսին, եւ մարմնոյն կազմուածքը ուրիշ վնասներու դէմ կը պաշտպանէ։ ԿԻԻՏՕԻ ճշմարիտ քափսուլները ճերմակ են որոնց իւրաքանչիւրին վրայ ԿԻԻՏՕԻ ստորագրութիւնը կայ սեւ գրով։ Թէ ԿԻԻՏՕԻ խայծղանը եւ թէ քափսուլը ամէն դեղարաններու եւ մթերանոցներու մէջ կը ծախուին։ (1)

8—2

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ամէն տեսակ կալուածական և փոխառութեան գործողութեամբ հանրածանօթ Գրիգոր Սարքեան և Ընկ. այս անգամ ի գիւրութիւն իր բազմաթիւ յարգելի յաճախորդաց իր գրասենեակը փոխադրած է Ղալաթիա Կամուրջին գլուխը, Մեհմետ Ալի փաշա խան, մահալլէպիճիին վրայի յարկը թիւ 2։ 6—2

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎՆԱՍ

«ԹԻՊՍ» ՇՈԳԵՆԱՒԻՆ ՎՐԱՅ

ԱԶԴ.—Մեր Ընկերութեան Թէլ- ղրէնատէն մէջ ապրանք ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ ընդհանուր վնասին (general average) համար 4 % պէտք է կանխավճար տան ստորագրելին, ապրանքին յանձնումէն առաջ։ Մաքսատունէն ապրանքն հանելու համար բեռնագրերը պէտք է մատուցուին առ

Ճ. Վ. ՀՈՒԻԹՈԼ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

Կ. Պոլիս, Հոկտ. 24, 1904. 10—4

ՊՈՂՊԱՏ (ՔԻՆԱ) ԵՒ ՔԻՆՔԻՆԱ

FER ET QUINQUINA

Ժամանակակից բժիշկները միաձայնութեամբ կ'վկայեն թէ ակարցած և այժէ ինկած մարմինը զօրացնելու եւ կազդուրելու միակ միջոցը ԵՐԿԱԹՆ ու ՔԻՆՔԻՆԱՆ է։

ԵՐԿԱԹԸ կ'յանձնարարուի արիւնի վրայ ունեցած ազդեցութեանն համար, ըստ որում արիւնն ո'րչափ շատ երկաթ պարունակէ, ոյժն այն համեմատութեամբ կ'աւելնայ։ Իսկ Քինքինային ընդհանուր մարդկային կազմուածքին և գլխաւորաբար ստամոքսին վրայ ունեցած կազդուրիչ ազդեցութիւնն հանրածանօթ է. մարմինը շատ անգամ ա. նոր համար կ'ակարանայ, երբ ստամոքսը չկրնայ մարսողութիւնն աղէկ կատարել։ Երբ մարդ ԱՐԻՒՆԻ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆ, ԴԺՈՒԱՐԱՄԱՐՍՈՒԹԻՒՆ և ընդհանուր ակարութիւն զգայ, պէտք է և անհրաժեշտ է որ ՔԻՆԱԼԱՐՈՇԻ ԵՐԿԱԹԱԽԱՌՆ անսակը գործածէ. որովհետեւ ՔԻՆԱԼԱՐՕՇԸ երկաթը և քինքինայի հիւթը բաղադրուած ըլլալով, քինքինա թէ բաղադրուած ամէն գեղերէն աղւոյն բաղադրուած, զօրաւոր և այժ տուող է։ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, ՆԻՀԱՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆՆ հիմնապէս և շուտով բուժելու համար պէտք է Քինալարոշի առանց երկաթին խմել։ Թէ կարգ և թէ երկաթախառն Քինալարոշի անխարդախները փնտռեցէք դեղարաններէն։ Կեղծիքէն զգուշացէք։ 26 19

ԹԱՏՐՈՆ

Այս շաբաթ գիշեր, ժամ 3ին, Բանկալթի, Կիլիւթճեան Պաղչէսի ձմեռնային թատրոնը, Մ. ՄՆԱԿԵԱՆ էֆ.ի Օսմ. տառապեալ խումբին կողմէ մեծ պատրաստութիւններով պիտի ներկայացուի փայլուն մելօտրամ մը, առաջին անգամ ըլլալով

ԲԻԵՌ ՏԻՒ ՇԸՄԷՆ

Գործող 7 արար

Կիրակի գիշեր, Բերա, Թոմքօրտիսայի թատրոնին մէջ ժամ $7^1/_2$ին ի նըպաստ մեծահռչակ գերասանապետ Մ. ԷՖ. ՄՆԱԿԵԱՆԻ

ԲԱՐԻՋՈՒ ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

Գործող 7 արար

Վստահ ենք թէ ամէն մարդ պիտի երթայ ծափահարել Մնակեան էֆ.ն իր ամենէն փայլուն դերին մէջ, ուր միշտ ոռոտընդոստ ծափեր կ'ոլէ։

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՁԷԹԻ ԵՒ ՕՃԱՌԻ

Ժ. Տ. ԲԱՐԱՄԲԵԿԵԱՆՑԻ

Թելթա Մէյէն Խան Թիւ 60

Մասնաճիւղ.—Գոռքէնտ, Մերսինալ Տօրթեոլ, Սերեջիքով Ւերգիցունի Կիւր.

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Սոյն վաճառատան մէջ մեծաքանակ և փոքրաքանակ կ'ծախուին ճշմարիտ և զուտ ձէթեր ու օճառներ։—

Ապրանքներուն բնական յանձնուելը վաճառատան կողմէ կ'կատարուի ծրբաբար 100 դահեկանէ վեր։—Այն ապրանքները, որոնցմէ գոհ չեն միտք գնողները, ետ կ'առնուին փոխարժէքը վճարուելով։—

Գիները վերջինն են և անփոխելի

Առաջնակարգ ձէթ,	օխան	$6^1/_2$ղրշ.
Նմանապէս լաւ տեսակէ	»	6 »
Վառելու ձէթ	»	$5^1/_2$ » և 5

Առաջնակարգ օճառ տասներու համար $3^3/_4$ղշ. Նմանապէս լաւ օճառ $3^1/_4$ օխան։

Մասնաւոր գեղչ եկեղեցիներու, դըպրոցներու հիւանդանոցներու և ուրիշ մարդասիրական հաստատութեանց համար եղած գնումներուն։— Վաճառատունս ուղղակի յարաբերութիւն ունենալով արտադրող կեդրոններու հետ, յանձնարարութիւններ կ'ստանձնէ ուտելու եւ վառելու ձէթի, մեքենաներու յատուկ ձէթի և օճառի համար, ուզուած քանակութեամբ և տեսակով։—

Մանրամասն.—Հարիւր ոսկիի վարձատրութիւն մը պիտի տրուի այն անձին, որ հաստատէ թէ այս վաճառատան կողմէ ծախուած ապրանքներուն մէջ օտար եւ վնասակար նիւթեր կ'գտնուին։

Միակ այցելութիւն մը կ'բաւէ համոզուելու համար այս ճշմարտութեանն։ Գաւառներէ մասնաճիւղն օճառ չի ծախեր։ 50—29

ԴԺՈՒԱՐԱՄԻԶՈՒԹԻՒՆ

Այս հիւանդութիւնը ընդհանրապէս ծերերուն կը պատահի։ Հիւանդը սոսկալի կը տառապի տարին որովայնովը. յաճախ ցաւով կը միզէ եւ մէզը հազիւ թէ ճերմկուց կը պարունակէ. առողջութիւնը կը խանգարի եւ շատ անգամ զօրաւոր տենդ մը կ'ունենայ։ Այս հիւանդութեան դէմ լաւագոյն միակ հիանալի դարման կ'առաջարկենք գործածել ԹԸԼՐԹԱՆԻ ԽՍԱՆՍ ՏԸ ԹԵՐԷԲԱՆԹԻՆԻ ԲԷՐԼԸ ները։

ԹԸԼՐԹԱՆԻ ԽՍԱՆՍ ՏԸ ԹԵՐԷԲԱՆԹԻՆԻ ԲԷՐԼԸները 3—4 հատը կը բաւեն արդարեւ քանի մը վայրկեանի մէջ անհետացնելու ամէնէն տառապեցնող կէս-գլխու ցաւերը եւ ամէնէն ցաւագին ջղային սրկումները ո'ր որ ալ ըլլայ անոնց կեդրոնը, գլուխը, անդամները, կողերը եւայլն։ Ուրիշ դեղերէ աւելի արագաբար, վստահօրէն եւ առանց ցնցումի, կը բուժէ նաեւ նոյն իսկ ամէնէն զօրաւոր միզանցքաբորբոքումներն ու գժուարամիզութիւնները։

Բարիզի Բժշկական Ակադեմիան վաւերացուցած է այս դեղին պատրաստութեան կերպը, ինչ որ ամենամեծ տիտղոս մըն է զայն յանձնարարելու համար հիւանդներու վստահութեան։ Կը ծախուի բոլոր դեղարաններու մէջ, շիշը 2 ֆրանքի։

Ց. Գ. Շփոթութիւններէ զերծ մնալու համար, պահարանին վրայ գործածութեան հասցէին ուշադրութիւն ընել. Maison L. Frere, 19, rue Jacob, Paris

ԱԶԴ. — Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վաքֆէն, Բերա, Հիւսէյին աղա թաղ, Սագըզ աղաճ ճամբէ թիւ 121 արասն որ 221 կանգուն տարածութիւն ունի և երկու կողմը փողոց է, նոյնպէս նաեւ նոյն ճամբէն թիւ 135 արասն, որ 95 կանգուն տարածութիւն ունի, մաշլիւ հիւսած ըլլալով աճուրդով ի վաճառ հանուած են։ Հետեւաբար գնել փափաքողները կ'հրաւիրուին մինչեւ յառաջիկայ նոյեմ. 10' չորեքշաբթի օր ներկայանալ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը, ամէն առաւօտ մինչեւ ժամը 6 (Ք. Թ.) միատեղ ունենալով կանխավճարը։ Բաց ի վերոյիշեալ արասներէն, դարձեալ նոյն վաքֆէն, Ղալաթիա, Սուլթան Պայազիտ թաղ, Եսկի Բարմագ գաբու փողոց թիւ 11 տան, որ 8 սենեակ, խոհանոց և ջրամբար մ'ունի և ամսական 300 ղրշ. վարձք կ'բերէ և այն տանը ներքեւ Երմէնի քիլիսէ փողոց թիւ 9 խանութին, որ ամսական 120 ղրշ. վարձք կ'բերէ $^1/_4$ բաժինները մահլիւլ հիւսած ըլլալով, թէ' այս բաժիններն և թէ միւս $^1/_4$ բաժինն աճուրդով ի վաճառ հանուած են։ Հետեւաբար գնել փափաքողները կ'հրաւիրուին մինչեւ վերոյիշեալ թուականը ներկայանալ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը։ 6—4 (Կնք.)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ

1905 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

ԳԻՆ 1 ԴԱՀԵԿԱՆ

Հիւանդանոցիս յառաջիկայ 1905 տարւոյ Պարզ Օրացոյցն հրապարակ ելած է խնամեալ և մաքուր տպագրութեամբ։ Ինչպէս ուրիշ տարիներ, այս տարի եւս Պարզ Օրացոյցն եկեղեցական արարողութեանց և ժամերգութեանց մասին մանրամասն ծանօթութիւններ պարունակելէ զատ, բարձրաստիճան եկեղեցականի մը կողմէ յօրինուած Օրացոյցէ զատ։ [illegible] եկեղեցական պաշտամանց ընդհանուր կէտերուն յատուկ խրատականներ և հրահանգք եւս աւելի ճոխացած են։ Աւելորդ չենք համարիր նաեւ յայտարարել թէ մի միայն Հիւանդանոցիս սեփական Օրացոյցն է որոյ ճշգրտութիւնն հաստատուած և վաւերացուած է Ազգ. Պատրիարքարանի կողմէ. հետեւապէս պէտք է ուշադրութիւն ընծայել անոր կողքերուն վրայ գտնուած կնքոյն, ուր գրուած է «Սեփականութիւն Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի, 1905»։ Հոգաբարձութիւնս գոհութեամբ սրտի կը հաստատէ որ մեր բարեսէր ազգայնոց առատաձեռն Հիւանդանոցիս նկատմամբ տածած սիրոյն և հոգածութեան արդիւնքը կ'վայելենք միշտ. բայց որովհետեւ Հաստատութեանս մէկ գլխաւոր հասոյթը կազմող այս Օրացոյցին սպառումն երբեք մեծամասնական չէ մեր ժողովրդեան թիւին հետ, ներկայիս կ'խնդրէ մեր բարեսէր ժողովրդէն որպէս զի անձնիւր ոք հաճի այս գրպանի Օրացոյցէն գնել անպատճառ մէկ մէկ հատ, որուն արդիւնքն յատկացած է Հաստատութեանս 1000է աւելի պաշտպանելոց բազմադիմի պէտքերուն։ Վաճառման կեդրոնատեղին է Հոգաբարձութեանս գրասենեակն ի Մեծ—Նոր—Խան թիւ 48, 49, 50. կ'գտնուի նաև բոլոր գրավաճառաց քով։ (Կնք. Հոգաբարձութիւն.)

ԳԱՒԱՌԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆԻ Գը- ծանուցումներուն կ'չէյեցնեն ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ ՓՈԽՈՒԹԵԱՆ համար երկու ղրշ.ի նամակ բաւականէ։ Ազդ. բեռ-, եթէ հասցէն ԱՆ- ՓՈՓՈԽ Կ'ՄՆԱՅ։

ՊԱՅՄԱՆՔ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆ	6	Մէճ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ »	3	»
ԵՌԱՄՍԵԱՅ »	$1^1/_2$	»
ՁԵՌՔԷ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ	20	ՓՐ.
ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԲՈՍԴ—ԼՕՔԱԼՈՎ.	12	ՂՏ.
ՏԱՐԵԿԱՆ » » »	7	Մէճ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ	26	ՖՐ.
» ՎԵՑԱՄՍ. 18. ԵՌԱՄՍ.	9	»
» ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՏ ԹՈՒՂԹՈՎ		
և ամենօրեայ ճշխատարով	40	»

Անգլ. լիրան 119 ղրշ.—20 ֆր.նոցն $94^1/_2$. —Բէշլիկն 55 ղրշ.էն միայն կ'առնուի։

Նոյն պայմանք Կ. Պոլսոյ և Գաւառի համար

ԱՆԽՏԻՐ։ ՄԻԱՅՆ ԱՆՆԻԽԻՆ

Նամակի փուլ կ'ընդունինք' 20 հատ 1 ղրշ.նոց բօսդայի փուլը 20 ղրշ.ի հաշիւով, և ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՈՎ։

Հասցէի փոփոխման համար անհրաժեշտ է ղրկել երկու ղրշ., նամակի փուլով։

Բօսդայի ծախքը մեր վրայ է, Բօսդլօքալէն զատ։ Իսկ դրամին առաքման ծախքն և ամբողջ տարբերութիւնն առաքողին վրայ են։

Ջէքերուն և Փոխ'' գրերուն վրայ, պէտք է որ առաքողն ինք փակցուցած ըլլայ 20 փարայի օրինական դրոշմը։

Նմանապէս, մայրաքաղաքէն կամ գաւառէն ղրկուած Ազդերը պէտք է դրոշմուած ըլլան ըստ օրինի։ Եկեղեցական ու բարեգործական Մանուցումները զերծ են դրոշմի տուրքէն։

Պոլսոյ և գաւառի մէջ, ա'յն վճարումները միայն վաւերական են որք կ'ըլլան ի փոխարէն Տպարանին պաշտօնական թըղթին' ստորագրուած Տնօրէնէն, ու կընքուած Լրագրին սեփական կնիքովը։

Պակաս թերթ կ'ղրկուի անոնց որ վերոյգրեալներէն տարբեր սակով հաշուած ըլլան իրենց ղրկած դրամը։

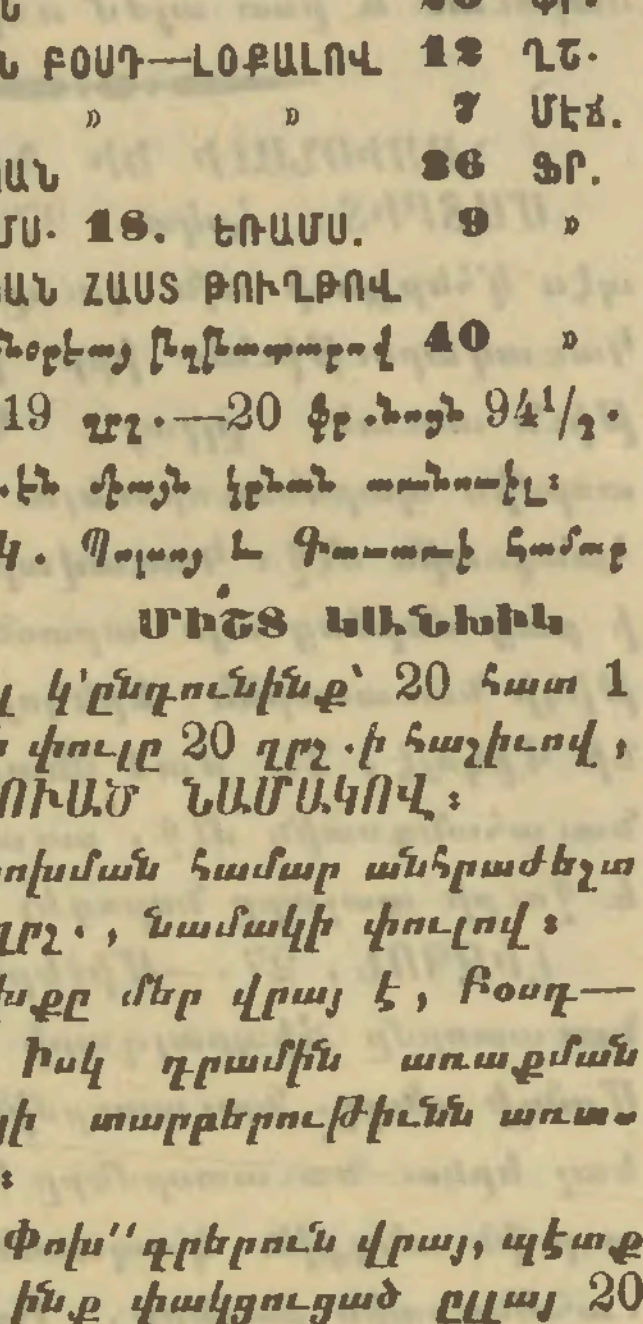
Բաժանորդ գրուելու և դրամը ղրկելու ամէնէն դիւրին կերպն է' մանտա—բոսդ մը առնել, որուն բոլոր ծախքն է 20 փարա մինչեւ 100 ղրշ.։ Նամակ գրելու պէտք չկայ։ Բաւ է մանտա—բոսդին կտրօնին ետին նշանակել բաժանորդին անունը, հասցէն, թուականն ու գումարը։ Դրամը մեզ կը հասնի, և թերթը կ'ղրկուի, անվրէպ։

Ապառիկ յանձնարարութիւնք ՉԵՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻՐ։ Չնորոգուած բաժանորդութիւնք ՕՐՆ ՕՐԻՆ կ'դադրին։

Հին թիւերը սովորական գինով չեն ծախուիր։

Ջնջուած ձեռագիրներն ետ չեն տրուիր։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ԼԱՍԹԻՔՆԵՐ «ԲՐՕՎՕՏՆԻՔ»

Կ'յանձնարարուի ամէնուն աղէկ ուշադրութիւն ընել չարքի աս չորս նշաններուն, և մանաւանդ 1888 ԹՈՒԱԿԱՆԸ կրող ԱՍՏՂԱՆԻՇԻՆ, ու վաճառատան «ԲՐՕՎՕՏՆԻՔ» անունին' որ ռուսերէն գիրերով գրուած է անոր մէջը։

Այս ընտիր և առաջնակարգ ռուսական լասթիքը կը ծախուի, կօշիկի ամէ՛ն գըլխաւոր վաճառատուններուն և լասթիք ծախող բոլոր խանութներուն մէջ։ Ու բուն մթերանոցն է.

ՊՈԼԻՍ, ԷՆՏ. ՔԵՕԼԼԷ

Մեծ—Թիճարէթ Խան Թիւ 4

50—10

ПРОВОДНИКЪ 1888

ТОВ. РУСО-ФРАНЦ ЗАВОДЪ ПРОВОДНИКЪ. РИГА

RUSS-FRENCH IND. RUBBER WORKS

ՊԱԼՔԱՆ

ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ, ՍՈՖԻԱ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ, ՊԱՀԵՍՏ ԵՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՒՄԱՐ ՖՐԱՆՔ 7,500,000

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

1899ի ապահովագրութեանց գումարն է 19,534,276 ֆր։ Ամբողջ կեանքի վրայ և խառն ապահովագրութիւն, երկին դրամագլխով, աղէկ օժիտ դրամագլուխ այլ և այլ կարգադրութիւններով, չափաւոր սակերով ու նպաստաւոր պայմաններով։ Մէկ տարուան ապահովագրութենէ յետոյ ապահովաթղթերն անվիճելի կ'դառնան։ Ընկերութիւնն ո' և է տարբերութիւն չըներ ապահովագրելոյն անձնապատւութեան, վիճակին, ամէն կողմ ճամբորդելու պարագային, եթէ առանց խմաց զէնք ունենալու ալ կ'սպառուի։ Նմանապէս ո' և է առնելու յաւելում չի պահանջեր։

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Ներկայ ապահովագրութեանց գումարն է 460,267,203 ֆր.։

Դոնձուած ապահովագրին 1,433,965 ֆրանք։

Ապահովագրութիւն փայտաշէն ու քարաշէն շէնքերու, կարասիներու և ապրանքներու' նպաստաւոր պայմաններով։

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ՃԻՒՂ

Ապահովագրութիւն վաճառքներու, չեզոքներու ժառանգ, ուղեւորի ե'ր կողմ ալ ուղեւորին։

1896ի շահաբաժինն է 18 %, 1897ինը' 18 %, 1899ինը' 18 % և 1899ը' 16 %։ Ընկերութեան դրամատուն ներն են ԲՐԷՍՏ ԼԻՕՆԷ Կ. Պոլիս, ԱՆԿԼՕ—ԱՒՍՏՐԵԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ Լոնտոն, ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ Սոֆիա։ Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ։ 40—37

Ղալաթիա, Վոյվոտա փողոց, Օսմ. Պանգայի դէմ, Թահթաքալէ խան առաջին յարկ։ Փոստային տուփ [illegible]

ԼԱ ՊԱԼՈՒԱԶ

ՀԻՄՆԵՑԱԼ 1863 ԻՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ Ի ՊԱԼ (ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ)

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ	15,243,000 ՖՐ.
ՎՃԱՐԵԱԼ ԳՈՒՄԱՐ	113,000,000 ՖՐ.

Այս ընկերութիւնն ապահովագրութիւններ կ'ընդունի հրդեհի, կայծի և շոգեկեց կաթսաներու պայթման, անշարժ ստացուածքներու, և ամէն տեսակ կարասիի և վաճառքի վրայ։

Ընկերութեան դրամատուն ԲՐԷՍՏ ԼԻՕՆԷ ի Պոլիս

Ընդհանուր գործակալ ի Պոլիս ԹՐՆՏԱՖԻԼՆ ՏԸՐ.

Պոլիս Ալալեմճի Խան, թիւ 16—18

100—8

ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԵՆԷՆ ԱԶԴԵՑԻԿ ԴԱՐՄԱՆԸ

Ամէն մարդ գիտէ որ ջղային հիւանդութիւնները կը ծնին գլխաւորաբար մարմնի ու մտքի չարաչար աշխատութենէ, յոգնութենէ, հիւծումէ և ամէն կարգի զեղծումներէ։ Ջղային հիւանդութիւնները բուժելու համար մինչեւ ցարդ հնարուած դեղերն անբաւական եղած են իրենցմէ սպասուած արդիւնքն արտայայտելու, անոր համար որ վերոյիշեալ դեղերը ջիղերուն բնական ոյժը չէր կրնար տալու նպատակով միայն պատրաստուած են։ Բարիզի առաջնակարգ փրոֆէսօրներէն Պ. ԲՐԻՒՆԻԷ, վերջին տարիներս հնարած է դեղ մը ՆԷՕՐՕՋԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷ անուամբ, որ ոչ միայն տկարացած ջիղերը կը զօրացնէ, այլ բնական ուժէն զատ նոր ոյժ կուտայ անոնց, որովհետեւ ինչ նիւթերէ որ կազմուած են ջիղերը, ճիշդ միեւնոյն նիւթերով բաղադրուած է այս ՆԷՕՐՕՋԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷն. Երեւակայական կերպով ստանալու եւ ջիղերուն ի'նչ աստիճան զօրացած ըլլալը հասկնալու համար, կը բաւէ փորձ մը ընել այս դեղէն։

Կէս գլխու ցաւը, ջղային հազը, երեսի ջիղերուն ցաւերը, անքնութիւնը, ջղային տկարութիւնը, դիւրագրգռութիւնը, սրտի բաբախումն, այժաթափութիւնն եւ ուրիշ այս կարգի հիւանդութիւնները հիմնապէս կը բժշկուին ՆԷՕՐՕՋԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷով, որ կը ծախուի Կ. Պոլսոյ և գաւառներու դեղարաններուն ու դեղի մթերանոցներուն մէջ։ 52—46

ԴՐԱՄ ԹԷ ՊԱՏԻՒ

(95)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.—ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

Ժագ եթէ խիստ վարուէր կրնար ըլլալ որ լուրջ վտանգներու հանդիպէր։ Ռօլանտ, իր սաստիկ բնաւորութեամբը, անկասկած Լավեռտաքի պիտի պատմէր իր փախուստին մանրամասնութիւններն և ո'վ գիտէ թէ արկածախնդիրին վրէժխնդրութիւնն այլպէս խաբուելուն համար՝ աւելի վախցուելիք բան մը չպիտի ըլլար քան աննաճոյ հոմանուհիի մը ներկայութիւնը։ Օր մը, Ռօլանտ՝ Նէօվիլ գացած էր հոն իր զաւակը տեսնելու և ծծմայրին ալ քիչ մը ճերմակեղէն և պզտիկին պէտք եղող քանի մը հագուստներ տանելու համար։ Ժագ գործի ժամադրութիւն մը պատրուակելով յաջողած էր այդ ձանձրացուցիչ ճամբորդութիւնէն ազատիլ։ Մանկամարդ մայրը կանուխէն մեկնած էր տունը թողլով իր սիրահարն որ ծուլօրէն պառկած էր։ Ժամը տասն էր երբ Ժագ վերջապէս հաճեցաւ անկողնէն ելլել։ Հագուիլը կը վերջացնէր երբ դուռը զարնուեցաւ. Ժագ տանը մինակն էր, իրենց միակ սպասաւորը չուկայ գացած էր ուտելիք գնելու համար. հարկ եղաւ որ ինքն իսկ երթայ դուռը բանայ, անկասկած՝ աւազակախումբին անդամներէն մէկն էր որ նոր գործողութեան մը մասին կուգար խորհրդակցիլ իր հետ։ Անկասկած սակայն Սավինեօլը չէր որովհետեւ դերակոյտը, իր աշակերտէն աւելի ծոյլ, ցերեկուընէ առաջ անկողինէն չէր ելլար։ Թող որ երբ պատահէր որ Ժագի այցելէր որոշուած էր որ երկու անգամ զարնէր դուռը։ Երբ դուռը

բացաւ Պոլինմոն անծանօթ մը տեսաւ իր առջին։ Մօտաւորապէս քառասունը հինգ տարու մարդ մ'էր. վայելուչ շարժուձեւերով, խնամուած հագուստով անձ մ'էր հակառակ ամենափոքր ճիգ մ'ըրած չըլլալուն։ Բարձրահասակ, կայտառ, մարմնամարզի և աշխատութեան վարժուած մարդու մը երեւոյթն ունէր։ Դէմքը շատ քաղցր արտայայտութիւն մ'ունէր թէեւ, բայց ճակտին խորունկ խորշոմները կը ցուցնէին թէ անցեալին մէջ անհուն տառապանքներ էր քաշած։ Աչքերը մանաւանդ, սեւ և խորունկ աչքերը կարծես տակաւին ցաւի և տառապանքի ցոլքեր կ'պահէին իրենց մէջ։ Ժագ բոլոր ատոնք չէր կրնար մէկ անգամէն մտածել բայց առաջին վայրկեանին իսկ կարծես առանց տարտամ մէկ զգացումէն ունեցաւ։ Անծանօթն հիւրասէր մեղուց և հրաւիրեց որ նստի խնդրելով անկէ որ իր այցելութեան նպատակը բացատրէ։

—Պարոն, սկսաւ նորեկը, Ռիւէնվէրքէն կուգամ ուր կ'յուսայի գտնել ձեր խեղճ հայրը։

Օտարականին լուրջ և քաղցր ձայնը լեցուն էր թագուն հնչիւններով որ լաւ կը յարմարէր իր դէմքին վրայ տարածուած տխրութեան հետ։

—Աւա՜ղ, պարոն, ըսաւ Ժագ, անշուշտ իմացաք թէ որբ եմ։

—Այո՛, ըսաւ անծանօթը, և այդ լուրը զիս խորապէս վշտացուց։

—Ուրեմն հայրս կ'ճանչնայի՞ք։

—Անունով միայն։ Այդ կ'բաւէր սակայն գիտնալու համար թէ աշխարհիս լաւագոյն մարդն էր և ամէնուն համակրութիւնը կ'վայելէր... իր կորուստը ձեզ խորապէս տխրեցուցած պէտք է ըլլայ։

—Ա՜հ, պարոն, գոչեց երիտասարդը զգալով թէ անհրաժեշտ էր այդ խօսակցին առջեւ իր ճշմարիտ զգացումները չափազանցել, իմ վիշտերս յաւիտենական պիտի ըլլան։

—Վստահ եղէք, պարոն, թէ կ'բաժնեմ զանոնք։

Ժագ ձայնին շեշտը փոխեց։

—Որո՞ւ հետ խօսելու պատիւն ունիմ։

—Անունէս բան մը չէք հասկնար, բայց եթէ փափագող էք զայն իմանալու. Ժօզէ Ռիվաս կ'կոչուիմ։

Անթուան Պոլինմոնի զաւակը քաղաքավար շարժում մ'ըրաւ որ որոշ կերպով կ'նշանակէր թէ առաջին անգամ ըլլալով այդ անունը կ'լսէր։

—Կ'հասկնամ ձեր զարմանքը, Պարոն Ժագ Պոլինմոն։ Սակայն հիմա պիտի անցնի անկէ եթէ հայրերնիդ ձեզի յայտնած է իր բարեկամներէն մէկուն մասին կարեւոր գաղտնիք մը։

Ռօլանտի սիրահարն արագօրէն իր յիշողութեանը մէջ փնտռեց թէ ի՛նչ կրնար ըլլալ այդ գաղտնիքը։ Երկվայրկեան մը Տավնէյի անունը մտքէն անցաւ, բայց չկեցաւ անոր վրայ։ Անհաւանական էր որ այդ այնքան քաղաքավար, այնքան անթերի կերպով շարժող և խօսող օտարականը Տավնէյի պէս գողի մը և դատապարտելի մը ակնարկած ըլլար։

—Իմ յիշատակներս այդ մասին որոշ բան մը չեն ըսեր, Տէր, բայց խօսեցէք... Ձեզ մտիկ կ'ընեմ ամենամեծ հետաքրքրութեամբ։

—Պարո՛ն, ըսաւ օտարականը, Պրան սա եկած եմ սուրբ պաշտօն մը կատարելու համար։

Ժագ տարտամ շարժում մ'ունեցաւ հասկցնելու համար թէ տակաւին չէր հասկնար այդ խնդրին իր անձին հետ ունեցած յարաբերութիւնը։

Խօսակիցը շարունակեց.

—Այնպիսի անձի մը կողմէ կուգամ որ իր երկրէն հեռացած է տասնըվեց տարի առաջ, հալածուած, վռնտուած, ամենէն լքուած բացի ձեր սքանչելի հօրմէն, և որ պարտէր հիմակ այս երկիրը մտնել այս աշխարհիս հարուստներէն ամենէն հարուստ...

Ժագ զարմանքի աղաղակ մը հազիւ զսպեց. սխալա՞ծ էր արդեօք, և արդեօք խնդիրը Սէսիլի վրա՞յ էր... Տեսաւ որ օտարականն ուշադրութեամբ իրեն կը նայէր. ատիկա պատճառ մ'էր որպէս զի Ժագ խոհեմ զգուշութեամբ մը շարժէր. ի՞նչ կրնար ուզել այդ Ժօզէ Ռիվասը.

—Խնդի պատմածնիդ զիս գերազանցապէս կ'հետաքրքրէ ըսաւ Լավեռտաքի և Սավինեօլի մեղսակիցը։ Շարունակեցէք, Պարոն, կ'խնդրեմ...

Ժօզէ Ռիվասի ձայնն ա'լ աւելի խորունկ շեշտ մը առաւ։

—Երբ Անթուան Պոլինմոնի բարեկամին հանդիպեցայ, մեք երկու թափառաշրջիկներ էինք, երկու յուսահատներ, կեանքի երկու խլեակներ ամէն հովէ, ամէն դիպուածէ տատանելով։ Տարբեր դժբախտութիւններով երկուքս ալ հաւասարապէս տառապած էինք։ Չկրնալով մեր բնական երկրին մէջ ապրիլ, փորձած էինք գրեթէ անծանօթի երկիրներ երթալ, անծանօթ և անընակ... Կ'ուզէինք մուշտակաւոր կենդանիներու որսորդութիւն ընել... Հոն ալ մեր ջանքերն անպտուղ մնացին և մահուան կ'պատրաստուէինք երբ դիպուածը, նախախնամութիւնը, յանկարծ վերջ դրաւ մեր բոլոր տառապանաց։ Հողը բրիչով փորած ատեն, ընկերս ոսկիի կոյտ մը գտաւ...։

—Ոսկի՞... գոչեց Ժագ այդ յայտնութենէն յանկարծակիի եկած... ուրեմն հարստացա՞ք...։

—Այո՛, անշափ ու անհաշուելի հարստութիւն մը... այդ երկիրն ուր կորսուած տղոց պէս կ'թափառէինք, Քլոնտայքն էր... այսօր այդ երկիրն այնքան համբաւաւոր է որքան անծանօթ էր այն ատեն...։

—Այդպէս ուրեմն այն երկու մարդիկը որոց վրայ լրագիրներն երկարօրէն խօսեցան, ոսկիի այդ Գոլոմպոսները դուք էիք...։

—Այո՛, ես և ընկերս։ Քանի մը տարուան մէջ այնպիսի հարստութիւն մը հաւաքեցինք որ Ամերիկայի ամէնէն ջոջ միլիառատէրներուն հարստութեան հետ կըրնայ մրցիլ։

—Հրաշալի է ատիկա', գոչեց Ժագ խանդավառ։

Ռիվաս երկար հառաչ մ'արձակեց։

—Աւա՜ղ, ըսաւ, այդ հարստութիւնն անանկ գինով մը վճարեցինք որ... բնական էր սակայն... Շատ թշուառ եղած էինք կարենալու համար ա'լ երջանիկ ապրիլ... Պէտք էր որ բախտը շուտով իր վրէժը լուծէ... փլուզումի մը հետեւանօք խեղճ ընկերս մահացաւ կերպով վիրաւորուեցաւ... Ես ալ իրեն հետ միասին թաղուեցայ... վայրկեան մը ամէն մարդ կարծեց թէ երկուքս ալ պիտի մեռնէինք... Ես ապրեցայ սակայն...

—Կարելի՞ է ատիկա... ուրեմն խեղճ տարագիրը չկրցաւ իր հարստութիւնները վայելել...

—Ո'չ... Բնաւ այլեւս անվերջանալի գիշերներուն միջոցին ինծի պատմած էր իր կեանքը ճիշդ ինչպէս որ ես ալ իմ պատմութիւնս պատմած էի իրեն... Իր վերջին վայրկեաններուն, ինծի յաւիտենական մնաս բարով մը ըսած պահուն, խեղճ բարեկամս ինէ երդում մը խնդրեց որ ընեմ... Աղջիկ մ'ունէր Եւրոպայի մէջ որ իր գոյութեան միակ պատճառն էր, զինքն երկրիս կապող միակ կապը... Քանի որ առանց զայն տեսնելու կ'մեռնէր, առանց զայն թեւերուն մէջ սեղմելու երջանկութիւնն ունենալու, ինէ կը խնդրէր որ զայն գտնեմ և իր ժառանգութիւնն իրեն յանձնեմ, այսինքն մեր երկուքիս հարստութեան կէսը... Նոյն իսկ ոյժն ունեցաւ այդ խնդիրը գրաւոր կերպով ալ կարգադրելու... Ցետոյ խաղաղութեամբ մեռաւ...

Ժագ սոսկում մը ունեցաւ. կասկած չէր կար. խօսակցութեան սկիզբը շատ հասկցողս էր եղած և չէր գուշակած թէ խնդիրն ո'րուն վրայ էր... Առաջին բառերուն իսկ պէտք էր հասկնալ... Բայց դարձեալ պէտք էր բոլորովին վըստահ ըլլալ... խեղդուած ձայնով մը ըսաւ.

—Կրնա՞մ ձեզի հարցնել թէ ի՞նչ էր ձեր ընկերոջ անունը։

—Այսօր այդ անունը գաղտնի պահելու պէտք չունիք... Այդ մարդը Ժօռժ Տավնէյ կ'կոչուէր։

Ալ ո և է տարակոյս չէր կրնար մնալ, Պոլինմոն անըմբռնելի զարմանք մը կ'զգար։

—Ժօռժ Տավնէ՛յ... կրկնեց մեքենաբար։

—Անթուան Պոլինմոն, ձեր հայրը, անպատճառ խօսած ըլլալու է ձեզի անոր վրայ, այնպէս չէ՞։

—Անտարակոյս, Պարոն։

—Թերեւս ձեզի պատմած էր անոր ամբողջ պատմութիւնը։

—Այո՛, ամէն բան։

(Շար.) 32 Pierre Decourcelle